

КЗВО «Дніпровська академія музики» Дніпропетровської обласної ради»
Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий музичний коледж»

Циклова комісія «Теорія музики»

Методичні рекомендації
з організації самостійної роботи здобувачів освіти
з навчальної дисципліни
«ІСТОРІЯ МУЗИКИ»

Освітньо-професійний ступінь: Фаховий молодший бакалавр
Галузь знань: В Культура, мистецтво та гуманітарні науки
Спеціальність: В5 Музичне мистецтво
Освітньо-професійна програма – «Музичне мистецтво»

Дніпро – 2025

Методичні рекомендації та завдання до самостійної роботи з навчальної дисципліни «ІСТОРІЯ МУЗИКИ» для здобувачів освіти освітньо-професійного ступеню «Фаховий молодший бакалавр» за спеціальністю В5 Музичне мистецтво.

Розробники: **Любимова А. Я.**, докторка філософії, викладачка вищої категорії, старша викладачка циклової комісії «Теорія музики»,
Згама А. О., викладачка циклової комісії «Теорія музики».

Розглянуто та схвалено на засіданні ЦК «Теорія музики»

Протокол № 1 від «28» серпня 2025 року

Голова ЦК «Теорія музики» Ірина ГОРЧАКОВА

1. Методичні рекомендації до самостійної роботи здобувачів освіти

Самостійна робота здобувачів освітньо-професійного ступеня «Фаховий молодший бакалавр» є важливою складовою навчального процесу та спрямована на поглиблене вивчення історико-музичних процесів, творчості композиторів і стилістичних напрямів у розвитку світової та української музики.

Самостійна робота з дисципліни «ІСТОРІЯ МУЗИКИ» передбачає активну пізнавальну діяльність здобувачів, спрямовану на опрацювання тем, визначених навчальною програмою, із залученням основної та додаткової наукової літератури, нотних і аудіоматеріалів.

Форми виконання самостійної роботи:

- письмові роботи (есе, аналітичні етюди, тези, фрагменти розділів кваліфікаційних робіт (для музикознавців));
- усні відповіді на запитання з теми, підготовлені на основі опрацьованих джерел;
- практичні завдання (аналіз музичних прикладів, прослуховування творів, виявлення стильових ознак, порівняльні характеристики);
- опрацювання науково-дослідницької літератури (монографії, статті, дисертації, матеріали конференцій);
- підготовка мультимедійних презентацій або мікропроектів на історико-музичну тематику.

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:

Самостійна робота з курсу «Історія музики» має сприяти:

- формуванню системного уявлення про етапи розвитку музичного мистецтва;
- оволодінню термінологічним апаратом історії музики;
- розвитку навичок історико-стильового аналізу;
- усвідомленню зв'язку між музичними явищами, суспільними процесами та художніми тенденціями епохи.

У процесі самостійної роботи студент має:

- опрацьовувати тексти лекцій, музикознавчі статті, критичні огляди;
- прослуховувати рекомендовані твори та створювати короткі коментарі, занотовувати враження, висновки;
- складати порівняльні таблиці («Композитор – епоха – стиль – жанр»);
- виконувати аналітичні етюди на основі нотних прикладів;
- готувати короткі усні виступи про окремі періоди, школи або композиторів.

Значення самостійної роботи:

Самостійна робота здобувачів з дисципліни «ІСТОРІЯ МУЗИКИ» є ключовим етапом у формуванні аналітичного та історико-критичного мислення. Вона сприяє розвитку вміння:

- самостійно працювати з науковими джерелами;

- систематизувати історичні факти та музичні явища;
- формулювати власні оцінки й узагальнення;
- аргументовано викладати думки в усній і письмовій формах.

Письмова форма самостійної роботи включає:

- анотації або конспекти з прочитаної літератури;
- аналітичні етюди до окремих музичних творів чи фрагментів;
- короткі історико-стильові нариси;
- есе на тему, запропоновану викладачем;
- підготовку матеріалів до виступу або презентації.

Усна форма самостійної роботи:

Передбачає підготовку розгорнутих відповідей на теми програмного матеріалу. Відповідь має бути логічною, послідовною, з опорою на конкретні твори, імена композиторів, дати, музичні стилі.

Робота з науково-дослідницькою літературою:

Є обов'язковим елементом підготовки майбутніх фахівців. Здобувач повинен орієнтуватися в сучасних музикознавчих джерелах — від класичних праць до новітніх публікацій та електронних ресурсів. Кожне опрацьоване джерело може бути представлене у формі усного обговорення або письмової анотації.

2. Самостійна робота

<i>Назва розділу і теми</i>	<i>Усього годин</i>
Тема 1 1.1 Огляд творчості стародавніх цивілізацій. 1.2 Архітектура та живопис епохи Середньовіччя. Головні музи муз жанри. 1.3 Титани Відродження. Еволюція живопису. Характеристика головних музичних жанрів епохи.	25 25 35
Тема 2 2.1 Принципи бароко та рококо у художньому та музичному мистецтвах. Двух- та триголосні інвенції Й. С. Баха. Огляд «Страстей за Матвієм». 2.2 Епоха класицизму. Головні принципи стилю. Огляд оперної творчості К.В.Глюка. Віденська класична школа: Огляд квартетної та оперної творчості Й. Гайдна	55 50
Тема 3 3.1 Камерно-інструментальна творчість В.А. Моцарта. Огляд опери «Дон Жуан» Камерно-інструментальна творчість Л. Бетховена. 3.2 Розквіт слов'янської професійної музики на межі XVIII–XIX ст.. Духовна та світська творчість М. Березовського, Д. Бортиянського та А. Веделя.	50 15 20

3.3 Романтизм в європейській музиці: огляд камерно-інструментальної та фортепіанної творчості Ф. Шуберта.	
<p>Тема 4</p> <p>4.1 Аналіз фортепіанних циклів Р. Шумана: «Метелики» та «Крейслеріана».</p> <p>Ф. Шопен. Аналіз фортепіанних концертів № 1 та № 2.</p> <p>Ф. Ліст. Огляд фортепіанних та вокальних творів.</p> <p>Трансцендентні етюди.</p> <p>Г. Берліоз. «Ромео та Джульєтта».</p> <p>4.2 Театральна музика С. С. Гулака-Артемівського.</p> <p>4.3 «Реквієм» Дж. Верді – традиції та новаторство.</p> <p>Криза романтичної гармонії в опері Р. Вагнера «Трістан та Ізольда»</p>	<p>55</p> <p>10</p> <p>40</p>
<p>Тема 5</p> <p>5.1 Огляд оперної творчості Ш. Гуно</p> <p>Відображення реалістичних традицій в операх Ж. Бізе.</p> <p>«Ліричні п'єси» Е. Гріга.</p> <p>Втілення традицій чеської музики в симфоніях А. Дворжака.</p> <p>5.2 М. В. Лисенко як засновник української класичної композиторської школи. Традиції та новаторство.</p> <p>Зв'язок із українською пісенністю у творах М.М. Колачевського.</p>	<p>55</p> <p>30</p>
<p>Тема 6</p> <p>6.1 Принципи веризму в опері П. Масканьї «Сільська честь».</p> <p>Еволюція італійської опери на прикладі опери «Паяци» Р. Леонкавалло.</p> <p>Розквіт принципів веризму в операх Дж. Пуччіні.</p> <p>6.2 Нові стилістичні принципи К. Дебюссі.</p> <p>Фортепіанні твори М. Равеля.</p> <p>6.3 Австро-німецька школа II половини XIX – початку XX століття</p> <p>Г. Малер. Збільшення масштабів жанру симфонії.</p> <p>Продовження традицій Л. Бетховена в жанрі вокальної симфонії. Р. Штраус. Продовження традицій Ф. Ліста у жанрі симфонічної увертюри.</p> <p>6.4 Музична культура України на межі XIX–XX ст.</p> <p>Втілення фольклорних витоків у творчості М. Леонтовича, К. Стеценко, Я. Степового та С. Людкевича. Різноманіття жанрових втілень у творах композиторів.</p> <p>6.5 Додекафонія та серіальність в творах композиторів «Нововіденської школи»: А. Шенберга, А. Берга, А. Веберна.</p> <p>Еволюція нової техніки.</p>	<p>20</p> <p>20</p> <p>20</p> <p>25</p> <p>20</p>
<p>Тема 7</p> <p>7.1 Неофольклор у творчості Б. Бартока. Характеристика модальних ладів композитора.</p> <p>І. Стравінський – композитор «тисячі стилів». Стилiстична еволюція композитора.</p> <p>Шляхи розвитку української музичної культури I пол. XX ст.</p> <p>Фортепіанна творчість В. Косенко. Дитячі цикли Л. Ревуцького.</p>	<p>20</p> <p>20</p>

Педагогічна праця Б. Лятошинського: учні та послідовники. Характеристика творчості. 7.2 Ж. Кокто та «Французька шістка»: А. Онеггер, Д. Мійо, Ф. Пуленк. Різноманіття жанрів та творчих поглядів композиторів. 7.3 Педагогічні принципи музичного навчання К. Орфа. 7.4 Джаз та класична музика у творчості Дж. Гершвіна.	20 25
Тема 8 8.1 Як концепція випадковості та «мовчання» у музиці Джона Кейджа змінила уявлення про роль композитора і слухача? 8.2 Порівняння підходів Мессіана та Беріо до роботи з вокалом та інструментами. 8.3 Формування національного стилю в музиці Латинської Америки. 8.4 Національні традиції й авангард у польській композиторській школі. 8.5 Синтез традиційних та сучасних музичних практик у прибалтійській та грузинській композиторських школах. 8.6 А. Хачатурян, А. Тертерян, Е. Мансурян: спадкоємність і новаторство у вірменській музиці. 8.7 Експериментальна музика як форма діалогу мистецтва і науки.	20 12 12 12 15 10
Усього годин	756

3. Завдання для самостійної роботи

ТЕМА 1

1.1 Огляд творчості стародавніх цивілізацій

Мета: Ознайомити студентів із витоками музичного мистецтва в культурах Стародавнього Сходу, Греції, Риму та Давнього Єгипту; сформувати розуміння музики як невід'ємної частини світогляду стародавніх цивілізацій; розвинути навички історико-культурного аналізу та вміння співвідносити музичні явища з міфологією, філософією та суспільним життям епохи.

Основні орієнтири самостійного опрацювання:

Під час роботи над темою студент має:

- засвоїти загальні історико-культурні передумови розвитку музики в стародавніх цивілізаціях (Єгипет, Месопотамія, Індія, Китай, Греція, Рим);
- знати основні музичні інструменти, жанри, форми та функції музики в суспільному житті стародавнього світу;
- зрозуміти зв'язок музики з релігійними обрядами, міфологічними уявленнями, театром, танцем;
- вміти порівнювати музичні традиції різних культур за спільними та відмінними рисами;
- усвідомити значення стародавніх систем звукоряду та нотопису для формування європейської музичної теорії.

Завдання для самостійної роботи студентів:

1. Теоретично-аналітичне завдання:

Підготувати коротке повідомлення або есе (1–1,5 стор.) на одну з тем:

«Музика як елемент ритуалу у Стародавньому Єгипті»

«Музика в системі виховання Стародавньої Греції»

«Роль музики у театральних виставах Давнього Риму»

«Музика і філософія Піфагора: поняття гармонії сфер»

«Порівняльна характеристика музичних культур Сходу і Заходу в добу стародавності».

Вимоги: навести історичні факти, цитати, приклади музичних інструментів, описати світоглядне значення музики в культурі обраної цивілізації.

2. Практичне завдання:

Створити таблицю або схему:

«Основні цивілізації та їх музичні особливості», де зазначити:

Цивілізація	Основні інструменти	Функції музики	Особливості звукоряду	Ключові поняття
Єгипет	Арфа, флейта, систр	Ритуальна, культова	5–7-ступенева гама	символізм звуку
Греція	Ліра, кіфара, авлос	Освітня, театральна	Модальні лади	гармонія сфер
Китай	Ґуцинь, шен	Філософсько-ко-смічна	Пентатоніка	єдність людини і природи

3. Аналітично-порівняльне завдання:

Прослухати фрагменти реконструйованих мелодій стародавньої музики (надані викладачем або з відкритих джерел) і визначити:

- які риси музичного мислення (ладові, ритмічні, темброві) відрізняють кожну традицію;
- які елементи цих культур відчутні у подальшому розвитку європейської музики.

Результати оформити у вигляді коротких нотаток або аналітичного коментаря.

4. Творче завдання (за бажанням):

Підготувати коротку мультимедійну презентацію (3–4 слайди) на тему

«Музика стародавніх цивілізацій: від обряду до мистецтва»

із зображеннями інструментів, фрагментами нотопису або цитатами античних мислителів про музику.

Форма звітності:

- письмове есе або аналітична таблиця;

- коротка усна доповідь або презентація;
- усна відповідь під час практичного заняття.

Для якісного результату виконання роботи слід звернути увагу на:

- повноту і глибину розкриття теми;
- розуміння історико-культурного контексту;
- здатність до порівняльного аналізу;
- самостійність мислення, логічність викладу;
- культуру оформлення і мови.

1.2 Архітектура та живопис епохи середньовіччя. головні музичні жанри

Мета: Ознайомити здобувачів із художнім світоглядом середньовічної Європи, виявити спільні риси між архітектурою, живописом і музикою цієї епохи; розкрити взаємозв'язок мистецтв у формуванні релігійно-духовної культури Середньовіччя. Сформувати вміння розрізняти основні етапи розвитку середньовічної музики, її жанрові типи та стильові особливості в контексті загальноєвропейського мистецтва.

Основні орієнтири самостійного опрацювання:

Під час самостійного вивчення теми студент має:

- усвідомити основні риси середньовічного світогляду — теоцентризм, символізм, духовність;
- розрізняти стильові етапи архітектури та живопису: романський, готичний;
- знати основні жанри середньовічної музики — григоріанський хорал, органум, мотет, світська пісня трубадурів, труверів, мейстерзингерів;
- визначати зв'язки між архітектурними формами (ритм, вертикальність, пропорція) і музичними структурами (модальність, поліфонія, багатоголосся);
- розуміти роль духовної музики у становленні європейської музичної традиції.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Теоретично-аналітичне завдання:

Підготувати коротке есе або повідомлення (1–1,5 стор.) на одну з тем:

«Архітектура як символ віри: готичний собор і духовна музика»

«Живопис і музика як засоби релігійної проповіді в епоху Середньовіччя»

«Григоріанський хорал — дзеркало середньовічного світогляду»

«Взаємозв'язок світської та духовної музики у творчості трубадурів»

«Спільні риси поліфонії та готичного мистецтва».

Порада: вкажіть приклади конкретних пам'яток — собори (Шартр, Париж, Кельн), фрески, мініатюри, музичні твори.

2. Практичне завдання:

Скласти порівняльну таблицю:

Вид мистецтва	Основні риси стилю	Видатні пам'ятки	Спільні риси музикою
Архітектура (готика)	Вертикальність, вітражі, символ світла	Нотр-Дам де Парі, Кельнський собор	Ритмічна структура, багатоголосся
Живопис (фреска, мозаїка)	Символізм, площинність, духовність	Джотто, мозаїки Равенни	Ладова статичність, духовний характер
Музика	Модальність, хоральність, поліфонія	Григоріанський хорал, мотет	Пропорційність, симетрія, контрапункт

3. Аналітичне завдання (прослуховування):

Прослухати приклади:

Григоріанський хорал — «Dies irae»,

Органум Перотіна — «Viderunt omnes»,

Пісня трубадура Бернара де Вентадора, і визначити:

- ладову основу (модальність),
- темброві особливості,
- характер мелодії (рівномірний / імпровізаційний),
- емоційний зміст.

Оформити короткий письмовий звіт (0,5 стор.).

4. Творче завдання (за вибором):

Підготувати презентацію (3–4 слайди) на тему:

«Музика та архітектура середньовічного храму: єдність простору, звуку і світла».

Додати ілюстрації (собори, мозаїки, інструменти, нотації).

Форма звітності:

- письмове есе або аналітична таблиця;
- короткий письмовий звіт із прослуховування;
- презентація або усна доповідь.

Для якісного результату виконання роботи слід звернути увагу на:

- знання основних етапів і стилів середньовічного мистецтва;
- розуміння зв'язків між музикою, архітектурою та живописом;
- вміння аналізувати конкретні приклади;
- логічність, культуру мовлення, самостійність суджень.

1.3 Титани відродження. еволюція живопису. характеристика головних музичних жанрів епохи

Мета: Розкрити художні ідеали епохи Відродження як періоду розквіту гуманістичного мислення та гармонії мистецтв; простежити паралелі між живописом, архітектурою і музикою; ознайомити студентів з головними музичними жанрами та представниками доби. Розвинути вміння аналізувати художні стилі, виявляти спільні риси між візуальними та звуковими формами мистецтва.

Основні орієнтири самостійного опрацювання:

Під час самостійного вивчення теми студент має:

- засвоїти основні принципи гуманізму і гармонії епохи Відродження;
- знати творчість «титанів Відродження» — Леонардо да Вінчі, Рафаеля Санті, Мікеланджело Буонарроті, Сандро Боттічеллі;
- розуміти зв'язок музики з живописом і архітектурою — ідеї симетрії, пропорційності, емоційної рівноваги;
- охарактеризувати головні музичні жанри — меса, мотет, мадригал, пісню, інструментальні танці;
- знати провідних композиторів епохи — Дж. Де Пре, П. да Палестрина, К. Жанекен, Дж. Орландо Лассо, Дж. Габріелі.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Теоретично-аналітичне завдання:

Підготувати коротке есе або доповідь (1–1,5 стор.) на одну з тем:

«Ідеал гармонії у мистецтві Відродження: музика і живопис»

«Леонардо да Вінчі та його розуміння музики як “дзеркала душі”»

«Меса та мадригал — духовне і світське обличчя музики Ренесансу»

«Творчість Палестрини як уособлення ренесансного гуманізму»

«Паралелі між поліфонією та живописною перспективою».

Порада: використайте приклади конкретних творів або фрагментів — меси *Missa Papae Marcelli* Палестрини, мадригали Жанекена чи Лассо, живопис Рафаеля, фрески Сікстинської капели.

2. Практичне завдання:

Скласти порівняльну таблицю:

Вид мистецтва	Основні риси стилю Відродження	Видатні представники	Спільні риси з музикою
Живопис	Гармонія, перспектива, пропорційність, увага до людини	Леонардо, Рафаель, Мікеланджело	Симетрія, баланс, виразність лінії
Архітектура	Купольність, чіткість форм, математична рівновага	Брунеллескі, Альберті	Метричність, ладовість, ритм
Музика	Поліфонія, чистота інтервалів, гуманізм тексту	Палестрина, Лассо, Де Пре	Гармонія голосів, пропорційність фраз

3. Аналітичне завдання (прослуховування):

Прослухати приклади:

Дж. Де Пре — *Ave Maria*

Дж. Палестрина — *Kyrie з Missa Papae Marcelli*
 К. Жанекен — *La Guerre*

і визначити:

- характер звучання (спокій, урочистість, динамізм);
- тип багатоголосся (імітаційне, хоральне, гомофонне);
- відмінності між духовними і світськими творами.

Оформити короткий письмовий аналіз (0,5 стор.).

4. Творче завдання (за вибором):

Підготувати мультимедійну презентацію (3–4 слайди) на тему:

«Ренесанс: єдність мистецтв і краси».

У ній можна поєднати зображення живопису з нотними прикладами та короткими цитатами мислителів епохи (Леонардо, Альберті, Палестрина та ін.).

Форма звітності:

- письмове есе або таблиця;
- усна доповідь або презентація;
- письмовий аналіз прослуханих творів.

Для якісного результату виконання роботи слід звернути увагу на:

- повноту розкриття теми;
- розуміння зв'язків між різними видами мистецтва епохи;
- знання основних музичних жанрів і авторів;
- аналітичність мислення, логічність викладу;
- культуру оформлення роботи.

ТЕМА 2

2.1 Принципи бароко та рококо у художньому та музичному мистецтвах

Мета заняття:

Ознайомити студентів із естетичними засадами епох Бароко та Рококо, їх філософськими й художніми принципами, виявити спільні риси в розвитку музики, архітектури, живопису й театру. Сформувати розуміння музики як частини цілісного художнього стилю доби, навчити розпізнавати барокові риси та риси рококо у творах різних жанрів.

Основні орієнтири самостійного опрацювання:

Під час роботи над темою студент має:

- з'ясувати естетичні принципи бароко (контраст, експресія, динамізм, монументальність) та рококо (граційність, камерність, декоративність, витонченість);
- знати основні музичні жанри епох — опера, кантата, ораторія, сюїта, концерт, соната, камерні ансамблі;
- ознайомитися з творчістю провідних композиторів: Й. С. Баха, Г. Ф. Генделя, А. Вівальді, Ж.-Б. Люллі, Ф. Куперена, Д. Скарлатті;
- розуміти спільні тенденції у мистецтві — прагнення до театралізації, риторичної виразності, ідеї «життя як сцени»;

- уміти проводити паралелі між архітектурною формою, живописною композицією та музичною драматургією.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Теоретично-аналітичне завдання:

Підготувати коротке есе (1–1,5 стор.) на одну з тем:

«Світ як театр: ідея театралізації у мистецтві бароко»

«Від величі до витонченості: трансформація естетичних ідеалів від бароко до рококо»

«Бах і Гендель — два полюси барокового мислення»

«Рококо в музиці: шлях від придворної грації до галантного стилю».

Порада: супроводьте роботу ілюстраціями архітектурних або живописних пам'яток (Берніні, Караваджо, Ватто, Буше) та короткими нотними прикладами з музики Баха чи Куперена.

2. Практичне аналітичне завдання:

Створити письмовий порівняльний опис (0,5–1 стор.) двох мистецьких творів — одного барокового й одного рококо — за зразком короткого мистецтвознавчого аналізу.

У роботі вказати:

- авторів і назви творів (живопис, архітектура або музика);
- засоби виразності (форма, колір, ритм, мелодика, фактура);
- емоційний зміст і художні контрасти;
- висновок: як у кожному стилі розкривається образ людини.

Приклади для вибору:

Караваджо «Покликання святого Матвія» і Ватто «Прогулянка в парку»;

Й. С. Бах *Токата і фуга ре мінор* і Ф. Куперен *Les Barricades Mystérieuses*;

Собор Святого Петра (Рим) і палац у Версалі.

3. Аналітичне прослуховування:

Прослухати фрагменти:

Й. С. Бах — *Brandenburg Concerto №3*

Г. Ф. Гендель — *Hallelujah* з ораторії *Messiah*

Ф. Куперен — *Le Tic-Toc-Choc*

і визначити:

- тип емоційності (драматизм / витонченість);
- характер фактури (контрастна поліфонія / гомофонність);
- динаміку розвитку музичного образу.

Оформити короткий письмовий коментар (0,5 стор.).

4. Творче завдання (за бажанням):

Створити міні-презентацію або постер «Бароко і Рококо: музика у просторі світла».

Використати ілюстрації храмів, палаців, живопису й нотних фрагментів з творами Баха, Генделя, Вівальді, Куперена.

Форма звітності:

- письмове есе або аналітичний опис двох творів;
- короткий письмовий коментар із прослуховування;
- мультимедійна презентація.

Для якісного результату виконання роботи слід звернути увагу на:

- знання художніх особливостей епох Бароко та Рококо;
- уміння порівнювати різні види мистецтва;
- точність у характеристиці музичних жанрів і стилів;
- самостійність суджень, логічність викладу;
- культуру оформлення матеріалу.

2.2 Епоха класицизму. головні принципи стилю. огляд оперної творчості К. В. Глюка. Віденська класична школа: огляд квартетної та оперної творчості Й. Гайдна

Мета: Сформувати розуміння основних естетичних принципів класицизму — гармонії, міри, ясності й логічності; розкрити значення реформ К. В. Глюка у розвитку оперного жанру; ознайомити студентів із творчими здобутками Й. Гайдна як представника Віденської класичної школи. Розвинути аналітичне мислення й уміння співвідносити стильові закономірності різних видів музичної творчості.

Основні орієнтири самостійного опрацювання:

Під час самостійного вивчення теми студент має:

- усвідомити головні риси класицизму: логічність побудови, рівновага частин, природність виразу, емоційна стриманість, орієнтація на “золоту середину”;
- знати значення реформ К. В. Глюка, спрямованих на драматизацію опери та підпорядкування музики змісту;
- охарактеризувати особливості оперної творчості Глюка (драматизм, симфонізація оркестру, наскрізна дія);
- розкрити внесок Й. Гайдна у розвиток жанрів — квартету, симфонії, опери;
- визначати спільні риси Віденської класичної школи — пропорційність, темповий і ладовий баланс, тема як основа розвитку.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Теоретично-аналітичне завдання:

Підготувати коротке есе (1–1,5 стор.) на одну з тем:

«Музика як втілення гармонії: естетика класицизму»

«К. В. Глюк і реформа опери: від барокової пишноти до драматичної правди»

«Йозеф Гайдн — творець камерної симфонії»

«Принципи класичної форми як відображення філософії доби».

Порада: у роботі обов’язково використати музичні приклади (уривки з опери *Орфей і Еврідіка*, квартетів ор. 33, симфоній Гайдна).

2. Практичне аналітичне завдання:

Створити аналітичний опис одного оперного та одного інструментального твору доби класицизму (0,5–1 стор.).

У короткому аналізі зазначити:

- композитора, назву твору, рік створення;
- основну ідею (сюжет / емоційний зміст);
- композиційні принципи (контраст, симетрія, тематичний розвиток);
- новаторські риси у порівнянні з попередніми епохами.

Приклади для аналізу:

К. В. Глюк — *Орфей і Еврідіка* або *Іфігенія в Авліді*

Й. Гайдн — *Струнний квартет оп. 33 №2 «Жарт»*, *Симфонія №94 «З сюрпризом»*, *Опера «Світ на Місяці»*.

3. Аналітичне прослуховування:

Прослухати фрагменти:

К. В. Глюк — *Арія Орфея «Che farò senza Euridice»*

Й. Гайдн — *Фінал квартету оп. 33 №2*, *Симфонія №104 «Лондонська»*

і визначити:

- тип мелодики (співна / інструментальна);
- розвиток теми (варіаційність, контраст, періодичність);
- відповідність музиці принципам класицизму (ясність, пропорційність, емоційна врівноваженість).

Оформити короткий письмовий коментар (0,5 стор.).

4. Творче завдання (за вибором):

Створити міні-презентацію або короткий допис (2–3 слайди / абзаци) на тему

«Гармонія розуму й почуттів: музика епохи класицизму».

Додати візуальні матеріали (портрети Глюка, Гайдна, нотні приклади, архітектурні споруди у стилі класицизму).

Форма звітності:

- письмове есе або аналітичний опис творів;
- короткий письмовий коментар із прослуховування;
- презентація або усна доповідь.

Для якісного результату виконання роботи слід звернути увагу на:

- знання стильових ознак епохи класицизму;
- розуміння новаторства Глюка та Гайдна;
- вміння аналізувати твори у зв'язку з естетикою доби;
- логічність викладу та культуру оформлення матеріалу.

ТЕМА 3

Тема 3.1 Камерно-інструментальна творчість В. А. Моцарта. огляд опери «Дон Жуан». Камерно-інструментальна творчість Л. Ван Бетховена

Мета – сформувати у студентів цілісне уявлення про стилістичні риси камерно-інструментальної музики В. А. Моцарта та Л. ван Бетховена, виявити їх спільні та відмінні риси у трактуванні жанрів сонати, квартету, концерту; розкрити художньо-філософський зміст опери «Дон Жуан» як шедевра класичного музичного театру. Розвинути аналітичне мислення,

уміння аналізувати структуру, драматургію, тематику й художні ідеї класичної музики.

Основні орієнтири самостійного опрацювання

Під час самостійного вивчення теми студент має:

- усвідомити провідні риси стилю В. А. Моцарта — досконалість форми, мелодична співучість, рівновага емоцій і логіки, природність виразу;
- знати історію створення опери «Дон Жуан», її головну ідею — поєднання трагічного й комічного, морального й філософського начала;
- охарактеризувати головних героїв опери (Дон Жуан, Донна Анна, Донна Ельвіра, Лепорелло) через музичну драматургію;
- визначити стильові риси камерно-інструментальної творчості Моцарта і Бетховена (сонати, квартети, концерти);
- простежити еволюцію жанрів від класичного балансу до романтичної експресії у творчості Бетховена;
- навчитися порівнювати дві індивідуальні композиторські системи як відображення розвитку віденського класицизму.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Теоретично-аналітичне завдання

Підготувати коротке есе (1–1,5 стор.) на одну з тем:

«Моцарт і феномен гармонійної досконалості музичної форми»

«“Дон Жуан”: конфлікт розуму і пристрасті у музиці В. А. Моцарта»

«Людвіг ван Бетховен — прорив до романтизму»

«Драматургія у камерно-інструментальній музиці як відображення еволюції класичного стилю»

Порада: обов'язково наводьте приклади з прослуханих творів (сонати, квартети, арії, ансамблі).

2. Практичне аналітичне завдання

Підготувати короткий аналітичний опис двох творів (по 0,5–1 стор.):

- одного камерно-інструментального (Моцарта або Бетховена),
- одного оперного (з опери «Дон Жуан»).

У короткому аналізі зазначити:

- композитора, назву твору, рік створення;
- ідею (емоційний зміст або сюжет);
- головні музичні риси (мелодика, гармонія, форма, фактура, ритм);
- індивідуальні новаторські ознаки.

Приклади для аналізу:

В. А. Моцарт — Соната для фортепіано № 11 A-dur K. 331;

В. А. Моцарт — Арія Донни Анни «Or sai chi l'onore» («Дон Жуан»);

Л. ван Бетховен — Струнний квартет № 7 F-dur, op. 59 № 1 («Разумовський»);

Л. ван Бетховен — Соната № 8 c-moll, op. 13 («Патетична»).

3. Аналітичне прослуховування

Прослухати фрагменти:

В. А. Моцарт — Увертюра до опери «Дон Жуан»;

Арія Донни Ельвіри “Ah, chi mi dice mai”;

Л. ван Бетховен — фінал Симфонії № 5 c-moll, ор. 67 або частину зі струнного квартету ор. 59.

Під час прослуховування визначити:

- провідні інтонаційні формули (висхідні, окличні, співні);
- динамічні контрасти та роль оркестру у розвитку дії;
- характер взаємодії соліста та ансамблю у камерних творах;
- наскільки музика відповідає принципам класицизму (ясність, міра, симетрія, драматургічна логіка).

Оформити короткий письмовий коментар (0,5 стор.).

4. Творче завдання (за бажанням)

Підготувати **міні-презентацію або короткий відео-коментар (2–3 слайди / абзаци)** на тему:

«Моцарт і Бетховен: від гармонії до драматизму»

або

«Музичний герой епохи класицизму: Дон Жуан як символ людських пристрастей»

Додати візуальні матеріали: портрети композиторів, кадри з постановок, нотні приклади.

Форма звітності

- письмове есе або аналітичний опис творів;
- короткий письмовий коментар до прослуханого;
- презентація або усна доповідь на семінарі.

Для якісного результату виконання роботи слід звернути увагу на:

- знання основних рис класичного стилю;
- розуміння естетики та драматургії творів Моцарта і Бетховена;
- уміння аналізувати музичну форму, мелодику, фактуру;
- логічність викладу, грамотність та культура оформлення матеріалу;
- креативність у виконанні творчого завдання.

Тема 3.2 Розквіт слов'янської професійної музики на межі XVIII–XIX ст. Духовна та світська творчість М. Березовського, Д. Бортнянського та А. Веделя

Мета – ознайомити здобувачів із процесом формування професійної музики у слов'янських народів кінця XVIII – початку XIX століття; розкрити особливості духовної та світської творчості М. Березовського, Д. Бортнянського та А. Веделя; сформувати вміння аналізувати стильові риси композиторів і визначати спільні тенденції розвитку української композиторської школи доби класицизму.

Основні орієнтири самостійного опрацювання

Під час самостійного вивчення теми студент має:

- усвідомити історичні передумови становлення професійної музичної культури в Україні XVIII ст.;
 - знати основні віхи життя та творчості М. Березовського, Д. Бортнянського й А. Веделя;
 - розрізнати стильові ознаки духовної та світської музики цього періоду;
 - розуміти вплив європейського класицизму на формування національного стилю;
 - визначати спільні й відмінні риси у творчому методі трьох композиторів;
- виявляти ознаки українського мелосу, поліфонічного мислення та духовної експресії у музичних творах;
 - усвідомити значення творчості Березовського, Бортнянського і Веделя для подальшого розвитку національної музики XIX–XX ст.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Теоретично-аналітичне завдання

Підготувати коротке есе або повідомлення (1–1,5 стор.) на одну з тем:

«Хоровий концерт як жанр духовної музики XVIII століття»

«Микола Березовський — засновник української професійної композиторської школи»

«Італійські впливи у творчості Дмитра Бортнянського»

«Духовний світ Артемія Веделя: музика молитви й трагічної сповіді»

«Три образи українського духу: Березовський, Бортнянський, Ведель — спільне і відмінне».

Порада: використайте цитати з джерел, нотні приклади або аудіофрагменти для ілюстрації думок.

2. Практичне завдання

Скласти порівняльну таблицю:

Композитор	Основні жанри	Стильові риси	Визначні твори	Особливості духовної музики
М. Березовський	Опера, духовний концерт	Перехід від бароко до класицизму, емоційність, виразна мелодика	«Демофонт», «Не отвержи мене во время старости»	Поєднання європейської форми й українського мелосу
Д. Бортнянський	Хоровий концерт, опера, кантата	Раціональність, гармонічна ясність, поліфонічна майстерність	«Тебе поем», «Славте Господа з небес»	Класицистична рівновага та симетрія
А. Ведель	Духовний концерт, псалом	Емоційна глибина, драматизм,	«Господи, воззвах»,	Барокова експресія,

		фольклорна інтонаційність	«Возлюблю тя, Господи»	духовна сповідальність
--	--	------------------------------	---------------------------	---------------------------

3. Аналітичне завдання (прослуховування)

Прослухати музичні приклади:

М. Березовський — «Не отвержи мене во время старости»

Д. Бортнянський — «Тебе поем», «Кол славен наш Господь»

А. Ведель — «Господи, воззвах», «Услиши, Господи, глас мой»

Визначити:

- ладову основу (мажор/мінор, модальність);
- поліфонічні прийоми (імітації, канонічність, чергування хорів);
- характер мелодії (кантилена, речитативність, маршовість);
- емоційний зміст (ліричний, урочистий, драматичний).

Оформити короткий письмовий звіт (0,5 стор.).

4. Творче завдання (за бажанням)

Підготувати презентацію (3–4 слайди) на тему:

«Українська духовна музика XVIII ст. — від бароко до класицизму»

«Образ Батьківщини у духовній музиці Артемія Веделя»

«Дмитро Бортнянський — “український Моцарт”»

«Три композитори — три обличчя національної духовності».

Додати ілюстрації (портрети композиторів, рукописи партитур, аудіоприкладі).

Форма звітності:

- письмове есе або аналітична таблиця;
- короткий письмовий звіт із прослуховування;
- презентація або усна доповідь під час семінару.

Для якісного результату виконання роботи слід звернути увагу на:

- знання основних етапів становлення української професійної музики;
- розуміння стильових особливостей М. Березовського, Д. Бортнянського, А. Веделя;
- уміння порівнювати духовну та світську музику;
- логічність викладу, культуру мовлення, самостійність суджень;
- наявність прикладів (тексти, ноти, аудіозаписи).

Тема 3.3: Романтизм в європейській музиці: огляд камерно-інструментальної та фортепіанної творчості Франца Шуберта

Мета - знайомити здобувачів із художніми принципами романтизму в європейській музиці першої половини XIX століття; розкрити особливості камерно-інструментальної та фортепіанної творчості Ф. Шуберта; сформувати вміння визначати провідні риси шубертівського стилю — ліризм, щирість почуттів, мелодійність, поетичність образів і гармонійну м'якість.

Основні орієнтири самостійного опрацювання

Під час самостійного вивчення теми студент має:

- усвідомити основні риси музичного романтизму — емоційність, індивідуалізм, поетичність, інтерес до внутрішнього світу людини;
- знати основні етапи життя і творчості Франца Шуберта, його місце в історії віденської школи;
- розпізнавати жанри камерно-інструментальної та фортепіанної музики композитора;
- розуміти роль мелодії як носія ліричного змісту в музиці Шуберта;
 - виявляти зв'язок між вокальною та інструментальною мелодикою;
 - характеризувати гармонічні, фактурні та формотворчі особливості шубертівського стилю;
 - пояснювати відмінність шубертівського романтизму від пізнішого віртуозного напрямку Ліста й Шумана.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Теоретично-аналітичне завдання

Підготувати коротке есе або повідомлення (1–1,5 стор.) на одну з тем:

«Ф. Шуберт — засновник лірико-поетичного напрямку романтизму»

«Пісенність як сутність шубертівського стилю»

«Фортепіанна соната Шуберта: між класичною формою і романтичним змістом»

«Камерна музика Шуберта як діалог душ»

«“Лісова симфонія” людського серця: образ природи у творчості Шуберта».

Порада: при підготовці використайте приклади музичних тем, назви циклів і короткі фрагменти нотного чи аудіоматеріалу.

2. Практичне завдання

Скласти порівняльну таблицю:

Жанр	Основні твори	Художні особливості	Провідні образи	Засоби виразності
Фортепіанні твори	Сонати, експромти, Moments musicaux, танці	Ліризм, гармонічна м'якість, мелодійна щирість	Поетика природи, самотність, мрія	Плавна фактура, світлотінь динаміки, варіантність тематизму
Камерно-інструментальні ансамблі	Квінтет «Форель», струнні квартети, тріо сі-бемоль мажор	Пісенна мелодика, прозорість фактури, поєднання драми й лірики	Дружба, інтимність, гармонія людини і світу	Контраст партій, діалог інструментів
Вокально-інструментальні цикли	«Прекрасна млинарка», «Зимовий шлях»	Глибока емоційність, наскрізна драматургія	Любов, самотність, природа як символ душі	Варіаційність мелодії, гармонічні відхилення, мотив дороги

3. Аналітичне завдання (прослуховування)

Прослухати музичні приклади:

Ф. Шуберт — Експромт *Ges-dur*, Op. 90 №3

Ф. Шуберт — Квінтет «Форель» D.667 (IV ч.)

Ф. Шуберт — Соната сі-бемоль мажор, D.960 (I ч.)

Визначити:

- характер мелодії (вокальний / інструментальний тип, протяжність фраз);
 - гармонічні засоби (модуляції, альтерації, м'які переходи);
 - фактурну організацію (перевага акомпанементу чи поліфонічна взаємодія);
 - загальний емоційний зміст (спогад, туга, світла мрія).

Оформити короткий письмовий звіт (0,5 стор.).

4. Творче завдання (за вибором)

Підготувати презентацію (3–4 слайди) на одну з тем:

«Шуберт — лірик фортепіано»

«“Форель”-квінтет: поетика дружби і світла»

«Пейзаж у фортепіанній музиці Шуберта»

«Шуберт і новий тип музичної інтимності в добу романтизму».

Додати ілюстрації (портрети композитора, рукописи, інструменти, уривки нот).

Форма звітності:

- письмове есе або аналітична таблиця;
- короткий письмовий звіт із прослуховування;
- презентація або усна доповідь.

Для якісного результату виконання роботи слід звернути увагу на:

- знання основних рис романтичного стилю і біографії Шуберта;
- розуміння образного змісту камерно-інструментальної та фортепіанної музики;
- уміння аналізувати форму, мелодіку, гармонію, фактуру;
- самостійність суджень, аргументованість висновків;
- логічність, грамотність і творче мислення у викладі матеріалу.

Тема 4.1 Р. Шуман. Аналіз фортепіанних циклів «Метелики» та «Крейслеріана»

Ф. Шопен. Аналіз фортепіанних концертів №1 та №2.

Ф. Ліст. Огляд фортепіанних та вокальних творів. «Трансцендентні етюди».

Г. Берліоз. Симфонія «Ромео та Джульєтта»

Мета - ознайомити здобувачів із основними стильовими рисами зрілого європейського романтизму в музиці; розкрити індивідуальні композиторські мови Р. Шумана, Ф. Шопена, Ф. Ліста та Г. Берліоза; сформувати вміння аналізувати програмність, емоційно-образну сферу, жанрову систему та інноваційність музичної мови романтиків.

Основні орієнтири самостійного опрацювання

Під час самостійного вивчення теми студент має:

- з'ясувати основні риси музичного романтизму: ліризм, суб'єктивність, поетизація внутрішнього світу, програмність;
- знати основні етапи творчості Р. Шумана, Ф. Шопена, Ф. Ліста, Г. Берліоза;

- розуміти поняття **фортепіанного циклу, симфонії-драми, трансцендентного етюд**у;
- уміти характеризувати образно-емоційний зміст, гармонічні й фактурні особливості фортепіанної музики;
- усвідомлювати роль національних і фольклорних елементів у творчості романтиків;
- визначати спільні та відмінні риси між німецькою, польською та французькою школами романтизму.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Теоретично-аналітичне завдання

Підготувати коротке есе або повідомлення (1–1,5 стор.) на одну з тем:

«Поетика душі в музиці Роберта Шумана»

«Два світи фортепіанного циклу: “Метелики” та “Крейслеріана”»

«Фортепіанні концерти Шопена — лірика для оркестру і фортепіано»

«Віртуозність і філософія у творчості Ференца Ліста»

«“Ромео та Джульєтта” Г. Берліоза як симфонія-драма».

Порада: у роботі навести конкретні приклади музичних епізодів або мотивів, коротко прокоментувати їхній образний зміст.

2. Практичне завдання

Скласти порівняльну таблицю:

Композитор	Твір / Цикл	Основні жанрові та стильові риси	Провідні образи	Засоби музичної виразності
Р. Шуман	«Метелики», «Крейслеріана»	Фрагментарність, “поезія настроїв”, діалог мрійливості та пристрасті	Поет, митець, подвійність характерів Флорестана і Евріба	Варіантність тем, тональні контрасти, гармонічні відхилення
Ф. Шопен	Концерти №1, №2	Поєднання лірики з віртуозністю, вокальний тип мелодики	Ностальгія, поетизація Батьківщини, ідеал жіночності	Пісенна кантілена, оркестрова легкість, ритмічна свобода
Ф. Ліст	«Трансцендентні етюди», поеми, вокальні цикли	Віртуозний симфонізм, програмність, контрастність	Людина-герой, природа, філософія духу	Тематичні трансформації, багатошаровість фактури
Г. Берліоз	«Ромео та Джульєтта»	Симфонія-драма, поєднання вокального й симфонічного	Любов, фатум, трагедія	Лейтмотивна система, колористика оркестру, темброві зіставлення

3. Аналітичне завдання (прослуховування)

Прослухати музичні приклади:

Р. Шуман — «Метелики», №1, 3, 7

Р. Шуман — «Крейслеріана», I ч. або VI ч.

Ф. Шопен — Концерт №1 (II ч.), Концерт №2 (I ч.)

Ф. Ліст — Етюд №4 «Mazeppa» або №11 «Harmonies du soir»

Г. Берліоз — Симфонія «Ромео та Джульєтта», фрагменти «Сцена на балу», «Сцена на цвинтарі»

Визначити:

- характер мелодії (пісенність, декламаційність, віртуозність);
 - ладо-гармонічні особливості (романтична хроматика, нестійкі тональні плани);
 - ритмічну організацію (вільність, зміна метру, rubato);
 - образний зміст і настроєві контрасти.

Оформити короткий письмовий звіт (0,5 стор.).

4. Творче завдання (за вибором)

Підготувати **презентацію (3–4 слайди)** на одну з тем:

«Поетичний світ Шумана у фортепіанній музиці»

«Шопен — лірик фортепіано»

«Ліст і народження фортепіанної поеми»

«Берліоз — творець нової симфонічної драматургії».

Додати ілюстрації (портрети композиторів, титульні сторінки видань, уривки партитур, фото інструментів).

Форма звітності:

- письмове есе або аналітична таблиця;
- короткий письмовий звіт із прослуховування;
- презентація або усна доповідь.

Для якісного результату виконання роботи слід звернути увагу на:

- знання стильових ознак музичного романтизму;
- розуміння образно-драматургічної природи циклів і концертів;
- уміння виявляти індивідуальні риси композиторських стилів;
- логічність висновків, послідовність аргументації;
- самостійність суджень і культуру письмової мови.

Тема 4.2 Театральна музика Семена Степановича Гулака-Артемівського

Мета – ознайомити здобувачів із творчістю С. С. Гулака-Артемівського — співака, композитора, актора і засновника української національної опери; розкрити особливості його театральної музики, зокрема опери «Запорожець за Дунаєм»; сформувати вміння аналізувати національні, жанрово-побутові та драматургічні риси українського музичного театру XIX століття.

Основні орієнтири самостійного опрацювання

Під час самостійного вивчення теми студент має:

- знати основні віхи життя і творчої діяльності С. Гулака-Артемівського;

- розуміти історичні умови становлення українського музичного театру середини XIX ст.;
- з'ясувати структуру, зміст і музичну мову опери «Запорожець за Дунаєм»;
- уміти визначати поєднання народнопісенних інтонацій і оперної драматургії;
- характеризувати провідні образи, вокальні й хорові сцени, роль оркестру;
- усвідомлювати значення творчості Гулака-Артемовського для розвитку української професійної музики.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Теоретично-аналітичне завдання

Підготувати коротке есе або повідомлення (1–1,5 стор.) на одну з тем:

«С. С. Гулак-Артемовський — засновник української національної опери»

«Фольклорна основа опери “Запорожець за Дунаєм”»

«Образ козака і народна поетика у творчості Гулака-Артемовського»

«Поєднання комічного й ліричного у драматургії “Запорожця за Дунаєм”»

«Вокальна майстерність Гулака-Артемовського як виконавця і композитора».

Порада: зверніть увагу на зв'язок музичного тексту з національним колоритом, діалогами та побутовими сценами.

2. Практичне завдання

Скласти аналітичну таблицю:

Елемент	Характеристика	Приклади з опери
Жанр і структура	Лірико-комічна опера, 3 дії	Сцени побуту, любовна лінія, комічні епізоди Івана Карася
Основні образи	Іван Карась, Одарка, Андрій, турецький султан	Втілення народного типажу — жартівливість, добродушність, мужність
Музична мова	Народнопісенна мелодика, ритміка танців, діалогічність	Арія Карася, дует Одарки й Карася, хор козаків
Драматургія	Поєднання ліричного, епічного й комічного начал	Контраст епізодів: любовна сцена — жарт — загальний фінал
Значення твору	Перша національна опера, що узагальнила український характер і пісенну традицію	Постановки в Києві, Харкові; популярність у народі

3. Аналітичне завдання (прослуховування)

Прослухати музичні фрагменти з опери «Запорожець за Дунаєм»:

Увертюра

Арія Івана Карася («Ой, щаслива я була» або «Ой, на горі та й женці жнуть»)

Дует Одарки й Карася

Хор козаків («Гей, долиною»)

Визначити:

- мелодичні особливості (зв'язок із народними піснями);
 - ритмічну основу (танцювальність, маршева пульсація);
 - ладово-гармонічні засоби (діатонічність, міксолідійський лад);
 - образно-емоційний зміст (жарт, любов, патріотизм).

Оформити короткий письмовий звіт (0,5 стор.).

4. Творче завдання (за вибором)

Підготувати презентацію (3–4 слайди) на одну з тем:

«С. С. Гулак-Артемівський — композитор, співак, актор»

«Український національний характер у “Запорожці за Дунаєм”»

«Пісенність як основа музичної драматургії опери»

«Фольклорні джерела в театральній музиці ХІХ ст.».

Додати ілюстрації (портрет композитора, афіші, сцени постановок, фрагменти нот).

Форма звітності:

- письмове есе або аналітична таблиця;
- короткий звіт із прослуховування;
- презентація або усна доповідь.

Для якісного результату виконання роботи слід звернути увагу на:

- знання біографії та творчої спадщини С. Гулака-Артемівського;
- розуміння жанрових і стильових ознак української опери ХІХ ст.;
- уміння аналізувати зв'язки між музикою та народнопісенним матеріалом;
- самостійність суджень, логічність викладу, аргументованість висновків;
- акуратність оформлення та культуру мовлення.

Тема 4.3 «Реквієм» Дж. Верді – традиції та новаторство.

Криза романтичної гармонії в опері Р. Вагнера «Трістан та Ізольда»

Мета – ознайомити здобувачів із пізнім етапом європейського романтизму, розкрити драматургічні, гармонічні та стильові особливості вокально-симфонічної музики Дж. Верді та Р. Вагнера; сформувати вміння аналізувати поєднання традицій і новаторства, виявляти риси занепаду романтичної системи у творчості композиторів другої половини ХІХ століття.

Основні орієнтири самостійного опрацювання

Під час самостійного вивчення теми студент має:

- знати історію створення «Реквієму» Дж. Верді та опери «Трістан та Ізольда» Р. Вагнера;

- розуміти риси італійської та німецької оперної традиції другої половини XIX ст.;
- усвідомити специфіку поєднання духовного і театрального начал у «Реквіємі» Верді;
- з'ясувати ознаки гармонічних новацій і “кризи тональності” у музиці Вагнера;
- уміти аналізувати драматургічну роль гармонії, оркестровки, вокальної мелодики;
- визначати значення цих творів у контексті переходу від романтизму до модернізму.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Теоретично-аналітичне завдання

Підготувати коротке есе або повідомлення (1–1,5 стор.) на одну з тем:

«“Реквієм” Дж. Верді — симфонія віри і драми»

«Верді між оперою та духовною музикою: синтез жанрів»

«Гармонічний експеримент Р. Вагнера у “Трістані та Ізольді”»

«“Трістан-акорд” як символ нової музичної свідомості»

«Криза романтичного мислення у творчості пізніх романтиків».

Порада: у роботі наведіть короткі нотні приклади або опис гармонічних і тематичних моментів, що ілюструють новаторство композиторів.

2. Практичне завдання

Виконати письмовий аналіз (1 стор.) за напрямками:

а) Дж. Верді — «Реквієм»:

Які елементи католицької меси композитор зберігає (традиційність форми)?

Які драматичні прийоми оперного театру використано у вокальній і хоровій драматургії?

Як оркестр підсилює емоційний вплив (динаміка, темброві контрасти, просторовість звуку)?

Яку роль відіграють сольні епізоди (особливо “Dies irae”, “Liberate me”)?

б) Р. Вагнер — «Трістан та Ізольда»:

У чому полягає суть «трістан-акорду» і чому він став символом “кризи гармонії”?

Як у музиці реалізується принцип *нескінченної мелодії*?

Які психологічні й філософські ідеї втілено через гармонічну невизначеність?

У чому полягає різниця між вагнерівським “любовним мотивом” і традиційною оперною арією?

3. Аналітичне завдання (прослуховування)

Прослухати музичні приклади:

Дж. Верді — «Реквієм»: “Dies irae”, “Agnus Dei”, “Liberate me”

Р. Вагнер — «Трістан та Ізольда»: Прелюдія і “Liebestod” (Смерть Ізольди)

Визначити:

- ладо-гармонічні особливості (тональна нестійкість, хроматизм, віддалені каденції);
- вокальні та оркестрові контрасти;
- динамічну драматургію та символіку музичної мови;
- емоційно-філософський зміст творів.

Оформити короткий письмовий звіт (0,5 стор.).

4. Творче завдання (за бажанням)

Підготувати презентацію (3–4 слайди) на одну з тем:

«“Реквієм” Верді — духовна опера чи меса?»

«“Трістан та Ізольда”: музика кохання і смерті»

«Новаторство гармонічного мислення Р. Вагнера»

«Між вірою і трагедією: порівняння духовного світу Верді й Вагнера».

Додати ілюстрації (портрети композиторів, рукописи партитур, сцени постановок, цитати з текстів).

Форма звітності:

- письмове есе або порівняльний аналіз;
- короткий письмовий звіт із прослуховування;
- презентація або усна доповідь.

Для якісного результату виконання роботи слід звернути увагу на:

- знання історичних обставин створення обох творів;
- розуміння поєднання традиції та новаторства у стилі Верді;
- усвідомлення гармонічних інновацій Вагнера;
- уміння аналізувати роль гармонії, оркестру, вокалу у формуванні образу;

• логічність викладу, самостійність суджень, естетичну аргументованість висновків.

ТЕМА 5

Тема 5.1 Оперна творчість Ш. Гуно. Реалістичні традиції в операх Ж. Бізе. «Ліричні п'єси» Е. Гріга. Втілення традицій чеської музики в симфоніях А. Дворжака

Мета - ознайомити здобувачів із розвитком національних шкіл європейського реалізму другої половини XIX століття; розкрити особливості французької опери, норвезької камерної лірики та чеської симфонічної музики; сформувані вміння аналізувати стильові риси Ш. Гуно, Ж. Бізе, Е. Гріга й А. Дворжака в контексті романтичної епохи та зародження музичного реалізму.

Основні орієнтири самостійного опрацювання

Під час самостійного вивчення теми студент має:

- знати історико-культурні умови розвитку європейської музики другої половини XIX ст.;
- охарактеризувати стильові риси французької, норвезької та чеської національних шкіл;

- розуміти специфіку поєднання романтичних і реалістичних тенденцій в операх Ш. Гуно та Ж. Бізе;
- визначати інтонаційно-образні джерела «Ліричних п'єс» Е. Гріга;
- пояснювати роль фольклорних і танцювальних елементів у симфонічній музиці А. Дворжака;
- вміти виявляти спільні риси національного стилю та універсальні ознаки реалізму в європейській музиці ХІХ століття.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Теоретично-аналітичне завдання

Підготувати коротке есе або повідомлення (1–1,5 стор.) на одну з тем:

«Шарль Гуно — лірик французької опери»

«Реалістичне відображення життя у “Кармен” Жоржа Бізе»

«“Ліричні п'єси” Едварда Гріга — поезія норвезької природи»

«Симфонізм Антоніна Дворжака і традиції чеського мелосу»

«Романтизм і реалізм у європейській музиці другої половини ХІХ ст.»

Порада: зверніть увагу на взаємозв'язок національного фольклору, мови та поезики в музичній структурі кожного твору.

2. Практичне завдання

Виконайте коротке письмове порівняння (до 1 стор.), охопивши основні напрями теми:

а) Ш. Гуно — французька оперна лірика

Назвіть головні опери композитора («*Фауст*», «*Ромео і Джульєтта*», «*Мирей*»).

Визначте риси «ліричної опери»: мелодійність, релігійність, поєднання камерності та театральності.

Які особливості втілення романтичних образів та гуманістичних ідей?

б) Ж. Бізе — реалізм і драма повсякденного життя

Проаналізуйте оперу «Кармен»: типи мелодики, ритміку іспанських танців, драматургію контрастів.

Визначте, у чому полягає новаторство Бізе у створенні образу героїні.

Які реалістичні риси відрізняють цю оперу від романтичних передвісників?

в) Е. Гріг — «Ліричні п'єси» як музичний щоденник

Визначте теми циклу: природа, настрої, національна інтонаційність.

Проаналізуйте фактуру, ладовість, ритміку (елементи норвезьких танців, фольклорна модальність).

Як у музиці відображено «північний» колорит і поетичну щирість?

г) А. Дворжак — національні традиції у симфонізмі

Назвіть основні симфонії (№7, №8, №9 «*З Нового Світу*»).

Які елементи чеського фольклору втілено в мелодиці, ритміці, оркестровці?

Як композитор досягає балансу між європейською симфонічною формою і національним змістом?

3. Аналітичне завдання (прослуховування)

Прослухати музичні приклади:

Ш. Гуно — «Фауст»: *арія Маргарити, хор «Славімо любов»*

Ж. Бізе — «Кармен»: *Хабанера, Тореро-пісня, фінальна сцена*

Е. Гріг — «Ліричні п'єси» (№1 «Метелик», №4 «У печері гірського короля»)

А. Дворжак — *Симфонія №9 «З Нового Світу», II частина («Largo»)*

Визначити:

- образний зміст і національний колорит;
- особливості мелодики та гармонії (пісенність, ладовий колорит, модуляції);
- ритмічні особливості (танцювальні формули, синкопи, пунктир);
 - роль оркестру чи фортепіано у створенні драматичного або поетичного образу.

Оформити короткий письмовий звіт (0,5 стор.).

4. Творче завдання (за вибором)

Підготувати **презентацію (3–4 слайди)** на одну з тем:

«Французький музичний реалізм: від Гуно до Бізе»

«Північна лірика Едварда Гріга»

«Чеський колорит у симфонічній музиці Антоніна Дворжака»

«Європейський реалізм у музиці другої половини XIX ст.».

Додати ілюстрації (портрети композиторів, обкладинки нот, афіші, живопис епохи).

Форма звітності:

- письмове есе або порівняльний аналіз;
- короткий звіт із прослуховування;
- презентація або усна доповідь.

Для **якісного результату виконання роботи слід звернути увагу на:**

- знання біографічних і стильових особливостей композиторів;
- розуміння ролі національних традицій у розвитку європейського реалізму;
 - уміння аналізувати гармонію, мелодику, драматургію та оркестровку;
 - логічність викладу, самостійність суджень і зв'язність висновків;
 - творчий підхід до інтерпретації музичних прикладів.

Тема 5.2: М. В. Лисенко як засновник української класичної композиторської школи. Традиції та новаторство.

Зв'язок із українською пісенністю у творчості М. М. Колачевського

Мета: ознайомити здобувачів із роллю Миколи Лисенка у формуванні української національної композиторської школи; розкрити традиції та новаторство у його творчості, зокрема в оперній, вокальній і фортепіанній музиці; показати тісний зв'язок української пісенності з творчістю Миколи Колачевського; сформувати вміння аналізувати національні джерела, жанрові особливості та музичну мову українського професійного мистецтва другої половини XIX століття.

Основні орієнтири самостійного опрацювання

Під час самостійного вивчення теми студент має:

- знати основні етапи життя та творчості М. В. Лисенка і М. М. Колачевського;
- розуміти історико-культурні умови становлення української композиторської школи;
- з'ясувати основні принципи національного стилю Лисенка — фольклорність, демократизм, реалістичність, ліризм;
- уміти визначати фольклорні інтонації, ладові та ритмічні риси народної пісенності у творах обох композиторів;
- усвідомити значення творчості Лисенка і Колачевського у розвитку українського музичного професіоналізму;
- розрізняти традиційні та новаторські елементи у жанровій системі їхньої музики.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Теоретично-аналітичне завдання

Підготувати коротке есе або повідомлення (1–1,5 стор.) на одну з тем:

«Микола Лисенко — фундатор української композиторської школи»

«Фольклорна основа творчості М. В. Лисенка»

«Новаторські риси оперного стилю Лисенка»

«Пісенність як основа інструментальної музики М. М. Колачевського»

«Український мелос у класичній традиції другої половини ХІХ ст.»

Порада: у роботі наведіть приклади з опер («Наталка Полтавка», «Тарас Бульба»), фортепіанних п'єс, романсів, кантат або хорових творів.

2. Практичне завдання

Виконайте короткий письмовий аналіз (до 1 стор.) за напрямами:

а) М. В. Лисенко — традиції та новаторство:

Які жанри охоплює його творчість (опера, хорова, камерна, інструментальна, педагогічна музика)?

Як композитор використовує інтонації народних пісень (модальність, варіаційність, ладова гнучкість)?

У чому полягає його новаторство — розвиток музичної драматургії, психологічна характеристика героїв, симфонізація форми?

Яку роль відіграє його діяльність у формуванні української музичної освіти?

б) М. М. Колачевський — зв'язок із українською пісенністю:

Які пісенні джерела використовує композитор (народні, побутові, козацькі)?

Яким чином ці мотиви втілено у симфонічній музиці (тема, гармонія, фактура)?

Які риси класичного стилю поєднано з українською мелодикою?

Проаналізуйте емоційно-образний зміст одного з творів — наприклад, «Українська симфонія».

3. Аналітичне завдання (прослуховування)

Прослухати музичні приклади:

М. Лисенко — *Увертюра до опери «Тарас Бульба», Кантата «Б'ють пороги», Романс «Безмежне поле»;*

М. Колачевський — *«Українська симфонія» (I частина) або Фуга на українську тему.*

Визначити:

- народнопісенні інтонації та ладові особливості (дорійський, міксолідійський, мінор з підвищеною IV ступінню);
 - особливості гармонії (поєднання тональності з модальністю, опора на терцієві співзвуччя);
 - ритмічні структури (пунктирність, синкопи, танцювальні формули);
 - емоційний зміст і національний колорит.

Оформити короткий письмовий звіт (0,5 стор.).

4. Творче завдання (за бажанням)

Підготувати презентацію (3–4 слайди) на одну з тем:

«М. Лисенко — композитор, педагог, фольклорист»

«Українська народна пісня в оперній творчості М. Лисенка»

«Пісенні джерела в інструментальній музиці М. Колачевського»

«Вплив творчості М. Лисенка на розвиток української музики ХХ століття».

Додати ілюстрації (портрети композиторів, титульні сторінки нот, тематичні цитати з партитур, аудіоприкладі).

Форма звітності:

- письмове есе або короткий аналітичний опис;
- звіт із прослуховування творів;
- презентація або усна доповідь.

Для якісного результату виконання роботи слід звернути увагу на:

- знання біографії, жанрової системи та стилевих особливостей М. Лисенка і М. Колачевського;
- розуміння національної основи їхньої творчості;
- уміння аналізувати ладово-гармонічні та ритмічні засоби пісенного походження;
- логічність викладу, глибину висновків, самостійність мислення;
 - творче застосування знань під час слухання та аналізу музики.

ТЕМА 6

6.1 Принципи веризму в опері П. Масканьї «Сільська честь». Еволюція італійської опери на прикладі опери «Паяци» Р. Леонкавалло. Розквіт принципів веризму в операх Дж. Пуччіні

Мета – ознайомити здобувачів із основними ідеями та естетикою веризму в італійській оперній традиції; простежити її становлення в опері П. Масканьї, розвиток у творчості Р. Леонкавалло та розквіт у спадщині Дж. Пуччіні. Розвивати навички аналізу музично-драматичної форми, вокальної виразності та образної системи в контексті реалістичної оперної естетики.

Основні орієнтири самостійного опрацювання

- зрозуміти філософсько-естетичну основу веризму: відмова від ідеалізації, фокус на «маленькій людині», емоційна правда, соціальна гострота;

- ознайомитися з історичним контекстом виникнення веризму в італійській опері кінця XIX ст.;

- дослідити основні характеристики музичного веризму: інтенсивна емоційність, наскрізна драматургія, виразна оркестровка, монологи-аріозо, короткі арії замість розгорнутих арій, яскрава роль хору;

- порівняти підходи П. Масканьї, Р. Леонкавалло та Дж. Пуччіні до реалізації веристських ідей;

- проаналізувати особливості взаємодії музики, драми та тексту у творах.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Теоретично-аналітичне завдання

Підготуйте коротке есе або повідомлення (1–1,5 сторінки) на одну з тем:

- «Принципи веризму в опері “Сільська честь” П. Масканьї»
- «“Паяци” Р. Леонкавалло як опера про театр життя»
- «Веризм у творчості Дж. Пуччіні: між емоцією і правдою»
- «Італійська опера між традицією та новим реалізмом (кінець XIX – початок XX століття)»

Порада: використовуйте приклади вокальних номерів, сцен, характеристик персонажів.*

2. Практичне завдання

Створіть таблицю з назвою «Порівняльна характеристика веристських опер», у якій зазначте: опера (назва), композитор (прізвище та ім'я), рік прем'єри та втілення веристських принципів

3. Аналітичне завдання

Прослухайте фрагменти опер і виконайте аналітичні завдання:

- П. Масканьї «Сільська честь»: Інтермецо – проаналізуйте емоційно-символічне значення інструментального епізоду.

- Р. Леонкавалло «Паяци»: Пролог і фінал – як музика передає межу між сценічним і реальним?

- Дж. Пуччіні «Тоска» (арія «Vissi d'arte»)/«Богема» сцена смерті Мімі)/«Мадам Баттерфляй» (сцена самогубства) – проаналізуйте драматичну функцію арій, оркестровку, виразність вокальної лінії.

4. Творчий проєкт

Створіть презентацію на тему: «Веризм в італійській опері: правда емоцій і правда життя», у якій: надайте короткий огляд історії виникнення веризму; охарактеризуйте стильові риси та тематику; представте короткі портрети П. Масканьї, Р. Леонкавалло, Дж. Пуччіні з прикладами їхніх опер; додайте уривки відео або аудіо з короткими поясненнями сцен; зробіть

висновок: чим італійський веризм відрізняється від попередніх оперних стилів?

Форма звітності

- письмове есе або таблиця;
- слухацький аналітичний звіт;
- презентація або коротка доповідь.

Для якісного результату виконання роботи слід звернути увагу на:

- знання історичного контексту виникнення веризму;
- розуміння драматургічних та музичних принципів веристських опер;
- здатність аналізувати вокально-оркестрові епізоди з точки зору емоційного та структурного наповнення;
- логічність, самостійність висновків, творчий підхід до презентації матеріалу.

6.2 Нові стилістичні принципи К. Дебюссі. Фортепіанні твори М. Равеля

Мета – ознайомити здобувачів з основними особливостями нової музичної мови французького імпресіонізму; виявити роль К. Дебюссі у становленні нових стильових принципів кінця XIX – початку XX століття; дослідити фортепіанні твори М. Равеля як приклад поєднання імпресіонізму, віртуозної техніки та символічної образності.

Основні орієнтири самостійного опрацювання

- зрозуміти поняття музичного імпресіонізму: звукова атмосфера замість наративу, розмитість гармоній, відкритість форми, вплив живопису та поезії (особливо символізму);
- усвідомити новаторські гармонічні, фактурні й оркестрові прийоми К. Дебюссі;
- дослідити нові принципи музичної образності у творах: мрійливість, споглядальність, увага до природи, звукова палітра;
- зрозуміти зв'язок творчості К. Дебюссі та М. Равеля з французькою літературою (Ш. Бодлер, С. Малларме), живописом (К. Моне, Е. Мане, Е. Дега), а також східною естетикою (японізм);
- охарактеризувати фортепіанні твори М. Равеля як приклад поєднання імпресіонізму з віртуозністю, математичною точністю і глибоким символізмом.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Теоретично-аналітичне завдання

Підготуйте коротке есе або повідомлення (1–1,5 сторінки) на одну з тем:

- «Імпресіонізм у французькій музиці: К. Дебюссі як реформатор стилю»
- «Аналіз “Післяполудневого відпочинку фавна”: музика як відлуння поезії»
- «Симфонічні “Ноктюрни” Дебюссі: нове бачення жанру»
- «Равель і фортепіанна поетика води: аналіз твору “Гра води”»

- «“Нічний Гаспар”»: символізм, віртуозність, фортепіанний сюрреалізм»

Порада: використовуйте нотні приклади та поетичні/живописні паралелі для ілюстрації образів.*

2. Практичне завдання

Створіть порівняльну таблицю на тему «Стилістичні особливості імпресіонізму в творах Дебюссі та Равеля», де порівняйте твори композиторів (на вибір здобувача) за наступними критеріями: композиторський стиль, структура, гармонія, фактура, образність.

3. Аналітичне завдання

Прослухайте твори та виконайте короткий аналіз:

- К. Дебюссі – «Ноктюрни», «Післяполудневий відпочинок фавна»
- М. Равель «Нічний Гаспар», «Гра води»
- Визначте роль звуковирозності у наданих творах?

4. Творчий проєкт

Підготуйте презентацію на тему «Імпресіонізм у творчості Дебюссі та Равеля», у якій: коротко представте історичний і культурний контекст (зв'язки з живописом, поезією); охарактеризуйте стильові риси імпресіонізму на прикладі творів; сформулюйте висновки: у чому унікальність французького імпресіонізму в музиці?

Форма звітності

- письмове есе або порівняльна таблиця;
- аналітичний слухацький звіт;
- мультимедійна презентація або усна доповідь.

Для якісного результату виконання роботи слід звернути увагу на:

- знання основних стильових рис імпресіонізму;
- розуміння зв'язків між музикою, поезією, живописом;
- аналітичні навички слухання та роботи з нотним текстом;
- логічність і аргументованість суджень;
- творче, індивідуальне подання матеріалу.

Тема 6.3 Австро-німецька школа II половини XIX – початку XX століття. Г. Малер — збільшення масштабів жанру симфонії, продовження традицій Л. Бетховена у вокальній симфонії. Р. Штраус — розвиток традицій Ф. Ліста у жанрі симфонічної поеми

Мета – ознайомити здобувачів із основними тенденціями розвитку австро-німецької музики другої половини XIX – початку XX століття; розкрити еволюцію симфонічного мислення у творчості Густава Малера та Ріхарда Штрауса; сформувати вміння аналізувати масштабність форми, змістову програмність і зв'язок із філософськими ідеями епохи пізнього романтизму.

Основні орієнтири самостійного опрацювання

Під час самостійного вивчення теми студент має:

- знати історико-естетичні засади пізнього німецького романтизму;

- охарактеризувати основні риси творчості Г. Малера й Р. Штрауса;
- розуміти роль Малера у перетворенні симфонії на «всесвітній жанр»;
- знати особливості жанру вокальної симфонії та його зв'язок із традиціями Бетховена (IX симфонія);
- з'ясувати значення симфонічної поеми у творчості Штрауса як продовження лістівських ідей програмності;
- вміти аналізувати оркестрову палітру, темброві символи, драматургію та філософсько-психологічний підтекст творів.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Теоретично-аналітичне завдання

Підготувати коротке есе або повідомлення (1–1,5 стор.) на одну з тем:

«Густав Малер — реформатор симфонічного жанру»

«Симфонія як модель Всесвіту у творчості Малера»

«Бетховен і Малер: традиція вокальної симфонії»

«Ріхард Штраус — продовжувач лістівського симфонізму»

«Філософія людини і природи у симфонічних поемах Штрауса».

Порада: спробуйте порівняти тематику й емоційні масштаби пізньоромантичної симфонії з ранніми зразками Бетховена або Ліста — це допоможе зрозуміти еволюцію жанру.

2. Практичне завдання

Виконайте аналітичну роботу (до 1 стор.), відповівши на запитання:

а) Густав Малер — симфонічна всесвітність:

Які нові ознаки симфонізму з'являються у Малера (монументальність, контрастність, філософічність)?

Як композитор поєднує вокальні елементи з інструментальною симфонією (пісенні цикли, хоральність, програмність)?

Яку роль відіграє фольклор, маршові та побутові інтонації у симфонічній тканині?

Приклади: *Симфонія №2 “Воскресіння”*, *Симфонія №3, “Пісня про Землю”*.

б) Ріхард Штраус — симфонічна поема як “музична драма без слів”:

Як Штраус розвиває традицію Ф. Ліста у створенні програмно-філософських симфонічних полотен?

У чому полягає особливість музичної характеристики героїв (“*Дон Жуан*”, “*Так казав Заратустра*”, “*Дон Кіхот*”)?

Як оркестрова мова композитора передає зміни емоційного стану, символічні образи, іронію?

Які нові оркестрові прийоми (темброві контрасти, мікрополіфонія, розширені гармонії) запроваджує Штраус?

3. Аналітичне завдання (прослуховування)

Прослухати музичні приклади:

Г. Малер — *Симфонія №2 “Воскресіння” (I або IV частина)*

Г. Малер — *“Пісня про Землю”* (пісня *“Про молодість”* або *“Про прощання”*)

Р. Штраус — *Симфонічна поема “Так казав Заратустра”* (вступ)

Р. Штраус — *“Дон Кіхот”* (варіації для віолончелі і оркестру)

Визначити:

- оркестрову палітру (роль мідних, духових, струнних груп);
 - особливості форми (чергування епічного й драматичного розвитку, наскрізна драматургія);
 - взаємозв’язок тематичних образів і філософських ідей;
 - стильові риси: монументальність, символічність, експресія, лірико-драматичні контрасти.

Оформити короткий письмовий звіт (0,5 стор.).

4. Творче завдання (за бажанням)

Підготувати презентацію (3–4 слайди) на одну з тем:

«Малер і трансформація симфонії як жанру»

«Вокально-симфонічне мислення від Бетховена до Малера»

«Ріхард Штраус — поет і філософ симфонічної поеми»

«Австро-німецький пізній романтизм: музика між романтикою і модерном».

Додати ілюстрації (портрети композиторів, сторінки партитур, афіші прем’єр, тематичні схеми симфоній).

Форма звітності:

- письмове есе або аналітична робота;
- короткий звіт із прослуховування;
- презентація або усна доповідь.

Для якісного результату виконання роботи слід звернути увагу на:

- розуміння історичних і філософських передумов пізнього романтизму;
- знання жанрових і стильових особливостей симфонізму Малера та симфонічних поем Штрауса;

- уміння аналізувати масштаб форми, оркестрову драматургію, вокальні елементи;

- логічність викладу, глибину спостережень і самостійність висновків;

- зв’язність аргументації, культуру письмового мовлення та аналітичну

точність.

Тема 6.4 Музична культура України на межі XIX–XX ст.

Втілення фольклорних витоків у творчості М. Леонтовича, К. Стеценка, Я. Степового та С. Людкевича.

Різноманіття жанрових втілень у творах композиторів.

Мета – ознайомити здобувачів із розвитком української музичної культури на межі XIX–XX століть; розкрити значення фольклору як джерела професійної творчості; показати стильові особливості й жанрове розмаїття у творах М. Леонтовича, К. Стеценка, Я. Степового та С. Людкевича; сформувати вміння аналізувати індивідуальні риси композиторських стилів у контексті національного відродження української музики.

Основні орієнтири самостійного опрацювання

Під час самостійного вивчення теми студент має:

- знати історико-культурні умови розвитку української музики кінця XIX – початку XX століття;
- усвідомити роль М. Лисенка як попередника та ідейного наставника нової композиторської генерації;
- охарактеризувати провідні напрями творчості М. Леонтовича, К. Стеценка, Я. Степового, С. Людкевича;
- розпізнавати фольклорні інтонації, ладові та ритмічні особливості народної музики в авторських творах;
- розуміти різницю між прямою обробкою фольклору й художнім його переосмисленням;
- визначати жанрову різноманітність творчості українських композиторів (хорова, камерна, симфонічна, вокальна, духовна);
- усвідомити значення цих композиторів у формуванні національного стилю XX століття.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Теоретично-аналітичне завдання

Підготувати коротке есе або повідомлення (1–1,5 стор.) на одну з тем:

«Українська музична культура на межі століть: між традицією та модернізмом»

«М. Леонтович — майстер хорової мініатюри»

«Кирило Стеценко: духовна та світська музика як два обличчя національного стилю»

«Ліризм і камерність у творчості Якова Степового»

«Станіслав Людкевич — симфонічний мислитель української музики»

«Фольклор як основа формування українського музичного професіоналізму».

Порада: у роботі наведіть приклади творів (назви хорів, романсів, симфонічних або камерних композицій), звертаючи увагу на інтонаційну спорідненість із народною піснею.

2. Практичне завдання

Виконайте **аналітичний опис (1 стор.)**, зосередившись на таких аспектах:

а) М. Леонтович:

Які риси народної пісні втілено у його хорових обробках («Щедрик», «Дударик», «Козака несуть»)?

Як композитор створює варіаційний розвиток без втрати пісенної цілісності?

У чому полягає «поліфонічна поетика» Леонтовича?

б) К. Стеценко:

Як у його музиці поєднуються духовна лірика та народнопісенна мелодика?

Назвіть характерні твори — кантата «Єднаймося, брати мої», хори «Благослови, душе моя», романси.

Які особливості гармонічного мислення відрізняють Стеценка від його сучасників?

в) Я. Степовий:

У чому полягає камерність і щирість його музики?

Як композитор інтерпретує народну пісню в сольних вокальних творах («Дивлюсь я на небо», «Веснянка»)?

Які стильові риси споріднюють його з європейським неоромантизмом?

г) С. Людкевич:

Як у його симфонічних і хорових творах відображено фольклорні джерела?

Назвіть приклади — «Кавказ», «Заповіт», «Веснянки», «Баркарола».

Які особливості ладово-гармонічної мови та поліфонії відрізняють його стиль?

3. Аналітичне завдання (прослуховування)

Прослухати музичні приклади:

М. Леонтович — «Щедрик», «Дударик»

К. Стеценко — Хор «Благослови, душе моя», Романс «Не забудь юних днів»

Я. Степовий — «Дивлюсь я на небо», «Веснянка»

С. Людкевич — Симфонічна поема «Кавказ» або «Заповіт»

Визначити:

- фольклорну основу (мелодичні формули, типи ладів, ритміку);
 - засоби розвитку теми (варіації, поліфонія, оркестровка);
 - емоційний зміст і національний характер;
 - відмінності між побутовою піснею і художнім узагальненням у професійній музиці.

Оформити короткий письмовий звіт (0,5 стор.).

4. Творче завдання (за вибором)

Підготувати презентацію (3–4 слайди) на одну з тем:

«Фольклор у професійному музичному мистецтві України початку ХХ ст.»

«Микола Леонтович — символ національної хорової школи»

«Кирило Стеценко та Яків Степовий: духовна і світська лірика»

«Станіслав Людкевич — вершина українського симфонізму»

«Єдність народного та академічного начал у музиці українських композиторів початку ХХ ст.»

Додати ілюстрації (портрети композиторів, титульні сторінки видань, нотні приклади, афіші концертів).

Форма звітності:

- письмове есе або аналітичний опис;
- звіт із прослуховування;
- презентація або усна доповідь.

Для якісного результату виконання роботи слід звернути увагу на:

- знання біографій та основних жанрів творчості композиторів;
- розуміння фольклорної основи їхньої музичної мови;
- уміння аналізувати жанрову та інтонаційну різноманітність творів;
- логічність викладу, послідовність і самостійність висновків;
- використання конкретних прикладів і грамотне оформлення письмових робіт.

Тема 6.5 Додекафонія та серіальність у творах композиторів «Нововіденської школи»: А. Шенберга, А. Берга, А. Веберна. Еволюція нової техніки

Мета – ознайомити здобувачів із основними принципами додекафонії та серіальної техніки у творчості композиторів «Нововіденської школи»; розкрити закономірності еволюції атонального мислення від експресіонізму до раціонального конструктивізму; сформулювати вміння аналізувати нові методи звукової організації, їхній вплив на розвиток музики ХХ століття.

Основні орієнтири самостійного опрацювання

Під час самостійного вивчення теми студент має:

- знати поняття додекафонія, серіалізм, атональність, тональний центр, серія, інверсія, ретроград, транспозиція;
- розуміти передумови виникнення Нововіденської школи та її філософсько-естетичні засади;
- ознайомитись із творчістю А. Шенберга, А. Берга та А. Веберна як представників послідовних етапів розвитку техніки серії;
- усвідомити відмінність між експресіоністичним етапом (емоційна свобода) та конструктивним (раціональна структура);
- уміти розпізнавати основні принципи організації серії у творах Шенберга, Берга, Веберна;
- розуміти вплив додекафонії на подальший розвиток авангардної музики ХХ століття.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Теоретично-аналітичне завдання

Підготувати коротке есе або повідомлення (1–1,5 стор.) на одну з тем:

«А. Шенберг — творець додекафонної системи»

«А. Берг: поєднання серійності та романтичної виразності»

«А. Веберн — шлях до мінімалізму і звукової економії»

«Додекафонія як логічний етап розвитку європейського музичного мислення»

«Вплив Нововіденської школи на музику другої половини ХХ століття».

Порада: коротко схематизуйте 12-тонову серію з прикладу Шенберга або Веберна, щоб візуалізувати принцип побудови матеріалу.

2. Практичне завдання

Виконати аналітичну міні-роботу (1 стор.), розкривши такі питання:

а) А. Шенберг — формування додекафонного методу:

Що передувало створенню 12-тонової системи?

У чому полягає ідея “рівноправності звуків”?

Як відбувається побудова серії та її варіацій (ретроград, інверсія, транспозиція)?

Проаналізуйте приклад з “Сюїти для фортепіано” *op.25* або “Варіацій для оркестру” *op.31*.

б) А. Берг — експресивна серіальність:

Як композитор поєднує серійну техніку з традиційною гармонією й тематизмом?

Наведіть приклад із опери «Воццек» або «Лулу»: як серія підпорядковується драматургії?

Чому Берга називають “ліриком серед додекафоністів”?

в) А. Веберн — мікроформат і чиста структура:

Які особливості коротких, концентрованих форм?

Як розподіляється серія між інструментами?

У чому полягає новаторство у сфері тембру та паузи (приклад — «Квартет для скрипки, кларнета, саксофона і фортепіано» *op.22*)?

3. Аналітичне завдання (прослуховування)

Прослухати музичні приклади:

А. Шенберг — *Сюїта для фортепіано, op.25 (Прелюдія або Менует)*

А. Берг — *Воццек: сцена Марії та Андрія (I дія) або Лулу, фрагмент II дії*

А. Веберн — *Варіації для фортепіано, op.27*

Визначити:

- характер звукової організації (серійна побудова, симетрія, розподіл регістрів);
- роль тембру, динаміки, артикуляції;
 - співвідношення раціональної структури і виразності;
 - емоційний ефект серійної музики (аскетизм, напруження, психологізм).

Оформити короткий письмовий звіт (0,5 стор.).

4. Творче завдання (за бажанням)

Підготувати презентацію (3–4 слайди) на одну з тем:

«Нововіденська школа: від експресіонізму до серіалізму»

«Додекафонія А. Шенберга як нова “граматика” музики»

«Еволюція серійного мислення у творчості Берга та Веберна»

«Від 12-тонової системи до електронного авангарду ХХ століття».

Додати ілюстрації (портрети композиторів, схеми серій, нотні приклади, фрагменти партитур).

Форма звітності:

- письмове есе або аналітична робота;
- короткий звіт із прослуховування;
- презентація або усна доповідь.

Для якісного результату виконання роботи слід звернути увагу на:

- розуміння понять «додекафонія» та «серіальність»;
- знання принципів формування 12-тонової серії;
- усвідомлення стилістичних відмінностей між Шенбергом, Бергом і Веберном;
- уміння аналізувати приклади нової техніки у звуковій практиці;
 - логічність викладу, самостійність думки, грамотність і глибину висновків.

ТЕМА 7

7.1 Неофольклоризм у творчості Б. Бартока. Характеристика модальних ладів композитора. І. Стравінський – композитор «тисячі стилів». Стилiстична еволюція композитора. Шляхи розвитку української музичної культури I пол. XX ст. Фортепіанна творчість В. Косенка. Дитячі цикли Л. Ревуцького. Педагогічна праця Б. Лятошинського: учні та послідовники. Характеристика творчості

Мета – ознайомити здобувачів з напрямом неофольклоризму у музиці початку XX століття; розкрити особливості його втілення у музиці Б. Бартока; розглянути характеристику модальних ладів композитора. Дослідити та висвітлити шлях стильової еволюції І. Стравінського; розглянути особливості розвитку української музичної культури I пол. XX ст.; надати характеристику творчому доробку В. Косенка та дитячим циклом Л. Ревуцького; висвітлити постать Б. Лятошинського не тільки як композитора, але й як викладача та настанови для учнів та послідовників.

Основні орієнтири самостійного опрацювання:

- усвідомити основні риси неофольклоризму - дослідження маловідомих та архаїчних видів фольклору, оновлення системи «композитор - фольклор», створення власного та подібного замість повноцінного цитування; знати основні етапи життя та творчості Б. Бартока, усвідомлювати його роль у культурному житті Європи;

- знати творчій та життєвий шлях І. Стравінського; розуміти стильову еволюцію композитора;

- характеризувати розвиток української музики I пол. XX ст.

- знати основні етапи життя та творчості В. Косенка та Л. Ревуцького; висвітлювати характерні риси фортепіанної творчості В. Косенка та дитячих циклів Л. Ревуцького;

- знати творчій та життєвий шлях Б. Лятошинського, висвітлити вплив постаті Б. Лятошинського на композиторів-наступників.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Теоретично-аналітичне

- Підготувати коротке есе або повідомлення (1-1,5 сторінки) на одну з тем:

- «Неофольклоризм у європейській музиці I пол XX століття»;
- «І. Стравінський - композитор 1000 стилів»;
- «Українська музика початку XX століття»;

- «Фортепіанна творчість В. Косенка»;
- «Б. Лятошинський та загадка його 3 симфонії».
- Порада: при підготовці використайте приклади музичних тем, назви циклів і короткі фрагменти нотного чи аудіоматеріалу.

2. Практичне завдання

Створіть схему, де в її центрі знаходиться композитор, а довкола стилі (які можливо віднайти у його творчості) та приклади творів у цих стилях

3. Аналітичне завдання

Прослухати фрагменти та виконати завдання:

Б. Барток фортепіанний цикл «Дітям» (Gyermekeknek): визначити особливості використання фольклорного матеріалу

І. Стравінський балет «Пульчинелла» (фрагменти за вибором студента) та балет «Агон» (фрагменти за вибором студента): визначити стильові риси у цих балетах;

В. Косенко «11 етюдів у формі старовинних танців»: визначити риси старовинних танців.

Оформити аналіз у письмовий звіт.

4. Творче завдання (за бажанням):

Створити презентацію до означення стильових ознак у творчості композитора (Б. Лятошинський, Л. Ревуцький, Б. Барток, І. Стравінський, В. Косенко).

Форма звітності:

- письмове есе або аналітична таблиця;
- короткий письмовий звіт із прослуховування;
- презентація або усна доповідь.

Для якісного результату виконання роботи слід звернути увагу на:

- знання основних рис стилю і біографії Б. Бартока, І. Стравінського, В. Косенка, Б. Лятошинського, Л. Ревуцького;
- розуміння образного змісту творів композиторів;
- уміння аналізувати форму, мелодику, гармонію, фактуру;
- самостійність суджень, аргументованість висновків;
- логічність, грамотність і творче мислення у викладі матеріалу.

7.2 Ж. Кокто та «Французька шістка»: А. Онеггер, Д. Мійо, Ф. Пуленк. Різноманіття жанрів та творчих поглядів композиторів

Мета – ознайомити здобувачів освіти з історико-культурними передумовами виникнення об'єднання «Французька шістка»; розкрити роль Ж. Кокто як ідеолога руху; виявити спільні та індивідуальні риси стилю А. Онеггера, Д. Мійо, Ф. Пуленка; дослідити жанрове розмаїття та особливості їхніх творчих поглядів; поглибити розуміння еволюції французької музики першої половини ХХ століття в контексті європейського модернізму.

Основні орієнтири самостійного опрацювання

- усвідомити роль Ж. Кокто у формуванні естетичних засад «Французької шістки» – прагнення до ясності, лаконічності, звернення до повсякденності, опора на сучасну міську культуру, джаз, кабаре, кіно;

- знати склад групи «Французька шістка», історичні умови її виникнення та місце в європейській культурі міжвоєнного періоду;

- знати життєвий і творчий шлях А. Онеггера, розуміти риси його індивідуального стилю (драматизм, симфонічність, тяжіння до монументальних форм);

- знати основні етапи творчості Д. Мійо, розуміти його відкритість до поліладовості, джазу, бразильської музики, поліфонічних експериментів;

- знати творчість Ф. Пуленка, виокремлювати його ліризм, дотепність, поєднання серйозного й грайливого начала, використання камерних та вокальних жанрів;

- уміти порівнювати стильові риси композиторів, розпізнавати спільне та відмінне у їхніх творах;

- характеризувати жанрове розмаїття музики «Французької шістки» та її значення для розвитку французької та європейської музики ХХ ст.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Теоретично-аналітичне

Підготувати коротке есе або повідомлення (1–1,5 стор.) на одну з тем:

- «Жан Кокто та його вплив на формування естетики “Французької шістки”»;

- «“Французька шістка”: спільне та відмінне у творчості композиторів»;

- «Артюр Онеггер – симфоніст серед “шістки”»;

- «Даріус Мійо і джазові ритми у французькій музиці»;

- «Франсіс Пуленк: іронія та лірика в камерних жанрах».

Порада: при підготовці використовуйте назви творів, музичні приклади, короткі нотні або аудіофрагменти.

2. Практичне завдання

Створіть схему, у центрі якої розмістіть поняття «Французька шістка», а навколо — імена композиторів, їхні провідні стильові риси, жанри, у яких вони працювали; приклади творів.

3. Аналітичне завдання

Прослухати фрагменти та виконати завдання:

А. Онеггер — симфонічна картина «Пасифік 231»;

Д. Мійо — балет «Бик на даху» (Le Vœuf sur le toit);

Ф. Пуленк — вокальний або камерний цикл (за вибором студента).

Визначити:

- характер мелодії (вокальний / інструментальний тип, протяжність фраз);

- гармонічні засоби (модуляції, альтерації, м'які переходи);

- фактурну організацію (перевага акомпанементу чи поліфонічна взаємодія);

- загальний емоційний зміст (спогад, туга, світла мрія).

Оформити короткий письмовий звіт (0,5 стор.).

4. Творче завдання (за бажанням)

Створити презентацію, присвячену одному з композиторів «Французької шістки», де відобразити:

- коротку біографію;
- основні стильові риси;
- жанрові напрями творчості;
- музичні приклади.

Форма звітності

- письмове есе або аналітична таблиця;
- короткий письмовий звіт із прослуховування;
- презентація або усна доповідь.

Для якісного результату виконання роботи слід звернути увагу на:

- знання історичного контексту виникнення «Французької шістки» та ролі Ж. Кокто;
- знання основних фактів біографії та творчості А. Онеггера, Д. Мійо, Ф. Пуленка;
- розуміння образного змісту їхніх творів;
- уміння аналізувати жанрово-стильові риси, форму, мелодику, гармонію та фактуру;
- самостійність суджень, аргументованість висновків;
- логічність, грамотність та творче мислення у викладі матеріалу.

7.3. Педагогічні принципи музичного навчання К. Орфа

Мета – ознайомити здобувачів освіти з основними положеннями педагогічної концепції Карла Орфа; розкрити сутність його підходу до музичного виховання дітей; визначити характерні принципи системи Орфа та особливості застосування елементарного музикування у навчальному процесі; поглибити розуміння ролі музично-ритмічного виховання у формуванні особистості.

Основні орієнтири самостійного опрацювання

- усвідомити історичні передумови виникнення системи музичного навчання К. Орфа та її місце в європейській педагогічній традиції ХХ ст.;
- знати біографічні відомості про К. Орфа, основні етапи його педагогічної діяльності;
- з'ясувати ключові принципи системи: природність музичного розвитку, зв'язок музики з рухом і словом, активну творчу участь учня, імпровізаційний характер занять;
- розуміти сутність поняття «елементарне музикування» (Orff-Schulwerk) як комплексної діяльності, що поєднує спів, ритміку, рух, гру на елементарних інструментах та творчість;
- характеризувати роль ритму як основи музично-педагогічного процесу в системі К. Орфа;

- знати основні принципи добору репертуару та побудови занять за методом К. Орфа;
- уміти порівнювати систему К. Орфа з іншими педагогічними підходами (Е. Жак-Далькроз, З. Кодай) за потреби.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Теоретично-аналітичне

Підготувати коротке есе або повідомлення (1–1,5 стор.) на одну з тем:

- «Карл Орф: композитор і педагог»;
- «Основні принципи музичного виховання за системою Орфа»;
- «Елементарне музикування: зміст і методика»;
- «Роль імпровізації в системі Орфа»;
- «Порівняльна характеристика систем Орфа та Кодая / Далькроза».

Порада: використовуйте приклади дитячих пісень, ритмічних вправ, короткі нотні чи відеофрагменти занять.

2. Практичне завдання

Створіть схему (або інфографіку), де в центрі розміщено поняття «Система Орфа», а навколо – основні педагогічні принципи:

елементарність;

активність учня;

зв'язок музики з рухом, словом, драматизацією;

імпровізація;

колективність;

природність розвитку;

з короткими прикладами реалізації кожного принципу на практиці.

3. Аналітичне завдання

• Переглянути або прослухати фрагменти занять за методом К. Орфа (відео або аудіо з відкритих джерел) та відповісти письмово:

- Які принципи системи виявлено в даному фрагменті?
- Як реалізовано поєднання ритму, руху, мови та гри на інструментах?
- Яку роль відіграє викладач та яку – учні у процесі?

4. Творче завдання (за бажанням)

Розробити коротку педагогічну вправу/фрагмент уроку для молодших учнів за системою К. Орфа (5–7 хв), використовуючи ритмічні ігри, спів, рух, імпровізацію та елементарні інструменти (ударні, шумові тощо).

Форма звітності:

- письмове есе або аналітична таблиця;
- короткий письмовий звіт із перегляду фрагментів;
- презентація або усна доповідь;
- демонстрація власної педагогічної вправи (за бажанням).

Для якісного результату виконання роботи слід звернути увагу на:

- знання основних біографічних та педагогічних фактів про К. Орфа;
- розуміння суті та принципів його педагогічної системи;
- здатність аналізувати конкретні навчальні ситуації через призму принципів Орфа;

- самостійність суджень, аргументованість висновків;
- логічність, грамотність і творчий підхід до викладу матеріалу.

7.4 Джаз та класична музика у творчості Дж. Гершвіна

Мета – розкрити особливості творчого синтезу джазу та класичної музики у доробку Дж. Гершвіна; ознайомити здобувачів освіти з основними етапами його життя й творчості; проаналізувати найвідоміші твори композитора, що стали прикладами новаторського поєднання академічної форми й джазової мови; сформувати розуміння його внеску в історію музичної культури ХХ століття.

Основні орієнтири самостійного опрацювання

- ознайомитися з біографічними відомостями про Дж. Гершвіна, зокрема його шлях від популярного пісняра та піаніста до визнаного симфонічного композитора;
- усвідомити історичний контекст розвитку американської музики першої половини ХХ ст., роль джазу як національного феномену;
- визначити основні стилістичні риси джазу, які Дж. Гершвін органічно поєднував із класичною формою;
- знати ключові твори композитора, у яких яскраво проявився синтез джазу та класики:
 - розуміти значення творчості Дж. Гершвіна для становлення американської національної композиторської школи;
 - уміти аналізувати музичні твори композитора з точки зору форми, стилю, жанрових особливостей та джазових елементів.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Теоретично-аналітичне

Підготуйте коротке есе або повідомлення (1–1,5 стор.) на одну з тем:

- «Джордж Гершвін: між естрадою і академічною сценою»;
- «Rhapsody in Blue — маніфест симфоджазу»;
- «Джаз як джерело натхнення у творчості Гершвіна»;
- «Особливості оркестрового мислення Гершвіна»;
- «Опера “Porgy and Bess” як зразок національної американської опери».

Порада: у роботі використовуйте музичні приклади, нотні фрагменти чи аудіозаписи.

2. Практичне завдання

Складіть порівняльну таблицю, у якій зіставте:

Класична музика	Джаз	Творчість Гершвіна
Традиційні форми (сонатна, концертна, симфонічна)	Імпровізаційність, ритмічна свобода, блюзові інтонації	Поєднання формального академізму та джазової виразності

Симфонічний оркестр	Джаз-бенд	Розширений симфонічний оркестр з джазовими інструментами
Гармонічна складність	Синкопи, блюзові лади	Оригінальні гармонічні поєднання з джазовим колоритом

3. Аналітичне завдання

Прослухайте один з наведених творів Дж. Гершвіна (на вибір) та проаналізуйте його письмово:

- «Rhapsody in Blue»;
- «Concerto in F»;
- «An American in Paris»;
- уривок з опери «Porgy and Bess».

Вкажіть письмово:

- які джазові елементи використано (ритм, гармонія, мелодика, інструментовка);
- які класичні форми лежать в основі твору;
- як саме відбувається синтез стилів.

4. Творче завдання (за бажанням)

Створіть короткий сценарій (або ідею) музичного заходу/уроку для студентів, присвяченого творчості Дж. Гершвіна: включіть аудіофрагменти, короткі коментарі, візуальні матеріали, інтерактивні елементи (наприклад, спроба ритмічної імпровізації у стилі свінг).

Форма звітності

- письмове есе або аналітичний конспект;
- таблиця порівняння;
- аналітичний звіт про прослуханий твір;
- презентація або усна доповідь;
- творчий проєкт (за бажанням).

Для якісного результату виконання роботи слід звернути увагу на:

- знання фактів життя та творчості Дж. Гершвіна;
- розуміння історичного контексту та музичної мови джазу;
- уміння визначати елементи синтезу джазу та класики у творах;
- логічність, аргументованість та самостійність викладу;
- охайне оформлення та грамотність.

ТЕМА 8

8.1 Як концепція випадковості та «мовчання» у музиці Дж. Кейджа змінила уявлення про роль композитора і слухача?

Мета – ознайомити здобувачів освіти з новаторськими ідеями Дж. Кейджа, які докорінно змінили підходи до композиції та сприйняття музики у ХХ столітті; розкрити поняття «випадковості» та «мовчання» як важливих елементів музичного мислення композитора; проаналізувати вплив цих ідей на роль автора, виконавця та слухача у музичному процесі.

Основні орієнтири самостійного опрацювання

- ознайомитися з біографією та творчим шляхом Дж. Кейджа;
- усвідомити історичний та естетичний контекст появи кейджівських ідей — розвиток авангарду, експериментальної та електронної музики ХХ століття, вплив східної філософії (зокрема дзен-буддизму);
- зрозуміти суть алеаторики у композиційному процесі — використання випадкових подій, жестів, природних звуків, генераторів випадкових чисел, орієнтація на непередбачуваність;
- проаналізувати поняття «мовчання» у музиці Дж. Кейджа не як відсутність звуку, а як активний простір слухання;
- знати ключові твори, які ілюструють його концепції (4'33", Music of Changes, Концерт для фортепіано з оркестром);
- усвідомити, як ідеї Кейджа змістили центр ваги з композитора на слухача та виконавця, розширивши межі самого поняття «музики».

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Теоретично-аналітичне завдання

Підготуйте коротке есе або повідомлення (1–1,5 стор.) на одну з тем:

- «Джон Кейдж — філософ музики ХХ століття»;
- «Випадковість як художній принцип у творчості Дж. Кейджа»;
- «4'33": тиша, що говорить»;
- «Дж. Кейдж і дзен-буддизм: вплив східної філософії на європейський авангард»;
- «Зміна ролі композитора та слухача в музиці Дж. Кейджа».

Порада: використовуйте цитати композитора, нотні фрагменти, опис звучання або відеозаписи перформансів.

2. Практичне завдання

Складіть схему або таблицю, яка відобразить трансформацію ролей у музичному процесі за Дж. Кейджем:

Традиційна модель	Модель Дж. Кейджа
Композитор → створює завершений твір → виконавець → слухач	Композитор → створює умови / процес → виконавець + слухач → співавтори звукового простору
Звук — контрольований	Звук — відкритий, випадковий
Авторитет композитора	Розподілена відповідальність за звучання

3. Аналітичне завдання

Прослухайте (або перегляньте відео виконання):

- Дж. Кейдж «4'33"»
- Дж. Кейдж «Music of Changes» (фрагмент)
- Письмово відповісти:

Які елементи випадковості/мовчання втілено у творі?

Якою є роль виконавця і слухача?

Як ви особисто сприймаєте таке «музичне» висловлювання?

4. Творче завдання (за бажанням)

Створіть коротку власну композицію/перформанс, натхненну принципами Дж. Кейджа (використання випадкових елементів, тиші, навколишніх звуків, графічної нотації). Можна записати аудіо, створити схему або описати сценарій виконання.

Форма звітності

- письмове есе або аналітичний конспект;
- таблиця/схема;
- аналітичний звіт про прослуханий твір;
- презентація або усна доповідь;
- творчий проєкт (за бажанням).

Для якісного результату виконання роботи слід звернути увагу на:

- знання біографії та ідей Дж. Кейджа;
- розуміння понять «випадковість», «мовчання», «відкрита форма»;
- уміння аналізувати нетрадиційні форми музичного мислення;
- аргументованість власних суджень та глибину рефлексії;
- логічність викладу та творчий підхід.

8.2 Порівняння підходів О. Мессіана та Л. Беріо до роботи з вокалом та інструментами

Мета – знайомити здобувачів освіти з особливостями вокально-інструментального мислення в музиці другої половини ХХ століття на прикладі творчості О. Мессіана та Л. Беріо; розкрити різницю у підходах композиторів до вокальної техніки, інструментального письма, звукової драматургії; показати, як їхні інновації розширили межі виконавських можливостей і змінили роль вокалу та інструментів у сучасній музиці.

Основні орієнтири самостійного опрацювання:

- знати біографічні відомості та етапи творчого розвитку О. Мессіана та Л. Беріо;
- усвідомити естетичні засади обох композиторів — духовність, ритмічна система, пташиний спів у О. Мессіана; постсеріалізм, експерименти з мовленням і голосом, колажна техніка у Л. Беріо;
- розуміти особливості музичного мислення композиторів;
- порівняти роль голосу та інструментів як партнерів, протиставлених елементів або єдиного звукового простору.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Теоретично-аналітичне завдання

Підготуйте коротке есе або повідомлення (1–1,5 стор.) на одну з тем:

- «О. Мессіан і вокал: духовність та ритм як основа виразності»;
- «Л. Беріо і нова вокальна мова ХХ століття»;
- «Інструментальне мислення у творчості О. Мессіана та Л. Беріо»;
- «Sequenza III як маніфест нової вокальної техніки».

Порада: використовуйте приклади нотних фрагментів, аудіозаписи виконань або схеми вокально-інструментальних взаємодій.

2. Практичне завдання

Створіть порівняльну таблицю, у якій відобразить ключові відмінності та спільні риси підходів композиторів:

Аспект	О. Мессіан	Л. Беріо
Вокальна техніка	Лірична, розширений діапазон, духовна експресія, складна ритміка	Розширені техніки, декламація, шумові ефекти, гра з мовою
Інструментальне письмо	Симфонічна насиченість, темброві кольори, статика часу	Камерність, експерименти з фактурою та тембром
Взаємодія голос–інструмент	Гармонійна співучість, часто — вокал у центрі	Голос як рівноправний або контрастний елемент, інтеграція у звукову тканину
Особливості стилю	Духовність, вплив пташиного співу, власна ритмічна система	Постсеріалізм, колаж, авангард

3. Аналітичне завдання

Прослухайте фрагменти:

• О. Мессіан «Cinq Rechants» (П'ять піснеспівів) (або інший вокальний твір за вибором);

• Л. Беріо «Sequenza III» для жіночого голосу та «Sinfonia» (фрагменти).

Письмово відповісти:

Які принципи роботи з вокалом та інструментами виявлено?

Як змінюється роль голосу?

Які новаторські прийоми застосовано в кожному випадку?

4. Творче завдання (за бажанням)

Порівняйте підходи О. Мессіана та Л. Беріо до роботи з вокалом та інструментами; висвітліть ключові риси вокального та інструментального письма кожного композитора (з прикладами творів, нотними фрагментами, аудіо/відео посиланнями); використайте таблиці, схеми або інфографіку для наочного порівняння. Зробіть короткий висновок про те, як ці підходи вплинули на розвиток вокальної музики ХХ ст.

Форма звітності:

- письмове есе або аналітична таблиця;
- короткий письмовий звіт із прослуховування;
- презентація або усна доповідь.

Для якісного результату виконання роботи слід звернути увагу на:

- знання біографії та естетичних принципів О. Мессіана та Л. Беріо;
- розуміння специфіки вокальної та інструментальної мови обох композиторів;
- уміння проводити порівняльний аналіз;
- аргументованість суджень, аналітичну глибину та логічність викладу;
- креативність у виконанні творчих завдань.

8.3 Формування національного стилю в музиці Латинської Америки.

Мета – ознайомити здобувачів з основними етапами становлення національних музичних шкіл Латинської Америки; розкрити особливості поєднання європейських традицій та місцевого фольклору у творчості композиторів регіону; дослідити жанрове розмаїття, стилістичні особливості та новаторські риси музики Латинської Америки ХХ століття.

Основні орієнтири самостійного опрацювання

- усвідомити історичні та культурні чинники формування національного стилю в музиці Латинської Америки (вплив іспанської та португальської колоніальної культури, африканської ритміки, місцевого фольклору);
- знати основні етапи розвитку музичної культури країн Латинської Америки у ХІХ–ХХ століттях;
- охарактеризувати внесок видатних композиторів (Е. Вілла-Лобос, А. Хінасцера та ін.) у формування національного стилю;
- розуміти жанрово-стильові особливості (поєднання симфонічної музики з народними ритмами, використання нетрадиційних інструментів, синтез академічних і популярних елементів);
- визначати особливості латинської ритміки, ладовості та оркестровки в аналізі музичних творів.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Теоретично-аналітичне завдання

Підготувати коротке есе або повідомлення (1–1,5 сторінки) на одну з тем:

- «Європейські та місцеві елементи у становленні латиноамериканської музики»;
- «Творчість Е. Вілла-Лобоса як приклад формування національного стилю»;
- «А. Хінастера та національна ідентичність в академічній музиці».

Порада: використовуйте нотні та аудіо приклади для ілюстрації тез.

2. Практичне завдання

Створіть схему або таблицю, де у центрі буде поняття «Латиноамериканський національний стиль», а довкола — джерела впливів (європейська музика, африканська ритміка, автохтонний фольклор), характерні риси (мелодика, ритміка, ладовість, оркестровка), представники та приклади творів.

3. Аналітичне завдання

Прослухайте фрагменти та виконайте аналітичні завдання:

- Е. Вілла-Лобос «Bachianas Brasileiras» №5 — визначте синтез європейської та бразильської традицій;
- А. Хінастера «Estancia» (балет) — визначте національні риси у ритміці та оркестровці.

Визначте національні риси у творах та рівень їхнього синтезу з європейськими музичними традиціями.

4. Творчий проєкт

Створіть презентацію (6–8 слайдів) на тему: «Формування національного стилю в музиці Латинської Америки», у якій: висвітліть основні культурні джерела та музичні особливості; коротко представте ключових композиторів та приклади їх творів (із аудіо/відео посиланнями); сформулюйте власні висновки про унікальність національного стилю регіону.

Форма звітності

- письмове есе або аналітична таблиця;
- короткий письмовий звіт із прослуховування;
- мультимедійна презентація або усна доповідь.

Для якісного результату виконання роботи слід звернути увагу на:

- знання основних історичних, стильових та культурних аспектів розвитку музики Латинської Америки;
- розуміння образно-стильових особливостей творів;
- уміння аналізувати мелодику, ритміку, лад, форму та оркестровку;
- самостійність суджень, аргументованість висновків;
- логічність, грамотність та творче подання матеріалу.

8.4. Національні традиції й авангард у польській композиторській школі

Мета – ознайомити здобувачів із основними етапами розвитку польської композиторської школи у ХХ столітті; розкрити особливості поєднання національних традицій та новаторських авангардних течій у творчості польських композиторів; сформувати розуміння естетичних, стильових і жанрових змін, що відбувалися у польській музиці під впливом історичних та культурних чинників.

Основні орієнтири самостійного опрацювання:

- усвідомити культурно-історичні передумови розвитку польської композиторської школи у ХХ столітті (вплив романтизму, фольклору, соціально-політичних подій);
- знати основні етапи становлення польського музичного авангарду (1950–1980 рр.), а також роль Варшавської осені;
- охарактеризувати внесок видатних композиторів (В. Лютославський, К. Пендерецький та ін.) у формування національного стилю й авангардних напрямів;
- розуміти, як національні елементи (польський фольклор, релігійні мотиви, історичні теми) трансформуються в контексті нових музичних технік (алеаторика, сонористика, серіалізм);
- визначати особливості польського музичного авангарду у творах другої половини ХХ століття.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Теоретично-аналітичне завдання

Підготуйте коротке есе або повідомлення (1–1,5 сторінки) на одну з тем:

- «Відображення історичних у музичному мистецтві»
- «Сонористика у творах Кшиштофа Пендерецького»

Порада: використовуйте нотні приклади та фрагменти записів для ілюстрації ключових ідей.

2. Практичне завдання

Створіть схему або таблицю з центром «Польська композиторська школа ХХ століття», де розмістіть:

- Джерела впливу: європейський модернізм, польський фольклор, історичні події (Друга світова війна, сталінізм, Польська Народна Республіка)
- Музичні напрями:** неоромантизм, авангард, сонористика, нова простота

- Представники: В. Лютославський, К. Пендерецький (можливо додати інших)

- Техніки та стильові риси: серіалізм, алеаторика, мікрополіфонія, використання нетрадиційних звучань

3. Аналітичне завдання

Прослухайте фрагменти творів та виконайте аналітичні завдання:

- К. Пендерецький «Плач за жертвами Хірошіми» — охарактеризуйте авангардні прийоми (сонористика, мікрополіфонія) та їхній емоційний ефект.

4.Творчий проєкт (за бажанням)

Створіть презентацію на тему: «Поєднання національного і авангардного у польській музиці ХХ століття», де: коротко опишіть історико-культурний контекст; охарактеризуйте 2–3 композиторів і їхні основні твори; наведіть приклади технік авангарду та елементів національної музики (з аудіо/відео прикладами); зробіть висновки щодо особливостей польської композиторської школи.

Форма звітності

- письмове есе або аналітична таблиця;
- короткий письмовий звіт із прослуховування;
- презентації.

Для якісного результату виконання роботи слід звернути увагу на:

- знання основних історичних, стильових та культурних аспектів розвитку польської музики;
- розуміння поєднання національних і новаторських тенденцій у творах;
- уміння аналізувати мелодику, ритміку, лад, форму та оркестровку;
- самостійність суджень, аргументованість висновків;
- логічність, грамотність та творче подання матеріалу.

8.5 Синтез традиційних та сучасних музичних практик у прибалтійській та грузинській композиторських школах

Мета – ознайомити здобувачів з процесами формування національних стилів у музиці країн Балтії (Литви, Латвії, Естонії) та Грузії; дослідити, як фольклорні традиції поєднуються із сучасними композиторськими техніками; розкрити жанрове, стилістичне й естетичне розмаїття музики другої половини ХХ – початку ХХІ століття в цих регіонах.

Основні орієнтири самостійного опрацювання:

- усвідомити історичні та культурні чинники розвитку музики Балтійських країн і Грузії (вплив християнства, радянського періоду, національного відродження, глобалізації);
- знати основні етапи становлення прибалтійських та грузинської композиторських шкіл у ХХ столітті;
- розуміти, як відбувається синтез традиційного фольклору (вокального багатоголосся, ладових структур, ритміки) з техніками мінімалізму, алеаторики, модальної музики, сонористики тощо.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Теоретично-аналітичне завдання

Підготуйте коротке есе або повідомлення (1–1,5 сторінки) на одну з тем:

- «Арво Пярт і “Tintinnabuli”: поєднання духовності та сучасності»
- «Гія Канчелі: тиша, біль і музика»

Порада: додайте нотні приклади або фрагменти аудіозаписів для ілюстрації основних ідей.

2. Практичне завдання

Створіть таблицю або інфографіку з назвою «Синтез традиції та сучасності у музиці Балтії та Грузії» (за творчим доробком А. Пярта та Г. Канчелі), де відобразить:

- Національні традиції: фольклорні мотиви, багатоголосся, релігійні мотиви, народні інструменти
- Сучасні техніки: мінімалізм, модальність, серіалізм, імпресіонізм, сонористика

3. Аналітичне завдання

Прослухайте фрагменти творів і дайте відповіді на питання:

- А. Пярт «Tabula Rasa» – які особливості техніки «tintinnabuli»? Як у творі відображено духовну тишу?
- Г. Канчелі «Тиха молитва» – у чому проявляється національна емоційність та сучасна музична мова?
- В. Торміс «Закляття заліза» — у чому проявляється національне забарвлення хорового письма?

4. Творчий проєкт (за бажанням):

Створіть презентацію на тему: «Сучасне й традиційне у музиці Балтії та Грузії», де: коротко опишіть національні музичні традиції регіону (фольклор, духовна музика); представте основних композиторів та приклади їхніх творів; наведіть приклади інноваційних підходів до оркестрування, форм, інтонаційності (з аудіо/відео ілюстраціями); сформулюйте власне бачення унікальності синтезу традиції та авангарду.

Форма звітності

- письмове есе або інфографіка;
- аналітичний звіт із прослуховування творів;
- мультимедійна презентація або усна доповідь.

Для якісного результату виконання роботи слід звернути увагу на:

- знання історико-культурного контексту прибалтійської та грузинської музики;
- розуміння характерних рис поєднання фольклору з новітніми техніками;
- здатність аналізувати музичні твори (форма, ритміка, лад, текстури, оркестровка);
- аргументованість висновків, логіка мислення, оригінальність підходу;
- креативність, грамотність, оформлення матеріалів.

8.6 А. Хачатурян, А. Тертерян, Е. Мансурян: спадкоємність і новаторство у вірменській музиці

Мета – ознайомити здобувачів із ключовими постатями вірменської композиторської школи ХХ століття; дослідити спадкоємність традицій у творчості А. Хачатуряна, А. Тертеряна та Т. Мансуряна; розкрити особливості поєднання фольклорної основи, національної ідентичності й новаторських композиторських технік у вірменській музиці.

Основні орієнтири самостійного опрацювання:

- усвідомити значення історичних, культурних та релігійних чинників для формування вірменської музичної традиції (давньо-вірменський церковний спів, народна монодія, духовна спадщина);
- знати основні етапи розвитку вірменської професійної музики у ХХ столітті;
- охарактеризувати творчість кожного з композиторів у контексті національної стилістики та індивідуального новаторства;
- розуміти, як у їхній музиці поєднуються фольклорні елементи із сучасними техніками ;
- визначати рівень стилістичної еволюції та спадкоємності між поколіннями композиторів.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Теоретично-аналітичне завдання

Підготуйте коротке есе або повідомлення (1–1,5 сторінки) на одну з тем:

- «А. Хачатурян: національна експресія у музиці радянської епохи»;
- «Авет Тертерян: музика космосу, ритуалу й тиші»;
- «Тигран Мансурян: духовність, традиція і сучасна музична мова».

Порада: використовуйте нотні приклади, аудіофрагменти та посилання на відео для ілюстрації тез.

2. Практичне завдання

Створіть схему або порівняльну таблицю на тему: «Спільне й відмінне у творчості А. Хачатуряна, А. Тертеряна та Т. Мансуряна», де виділіть такі аспекти: біографічний контекст, використання фольклорних елементів, жанри, новаторство, духовний вимір (релігійні або філософські ідеї).

3. Аналітичне завдання

Прослухайте фрагменти творів і виконайте аналітичні завдання:

- А. Хачатурян Балет «Гаяне» (хореографічна сюїта) – визначте національні риси (мелодика, ритміка, інструментовка); проаналізуйте танцювальність як стильову основу.

- А. Тертерян Симфонія №3 – охарактеризуйте структуру, використання народних інструментів (дзвонівих, духових), контрасти текстур.

- Т. Мансурян «Реквієм» – дослідіть взаємодію духовної традиції та сучасної композиційної техніки.

Зверніть увагу на звук, простір, тишу, ритм як філософську категорію в музиці А. Тертеряна і Т. Мансуряна.*

4.Творчий проєкт (за бажанням)

Підготуйте презентацію або доповідь з ілюстраціями на тему: «Вірменська композиторська школа ХХ століття: між традицією та новаторством», де: коротко представте історичний і культурний контекст; охарактеризуйте творчість А. Хачатуряна, А. Тертеряна та Т. Мансуряна у річечі синтезу фольклорних елементів та сучасної композиційної мови (з ілюстраціями); зробіть узагальнення: як ці композитори формували образ сучасної вірменської музики.

Форма звітності:

- письмове есе або порівняльна таблиця;
- аналітичний звіт за прослуханими творами;
- презентація або коротка доповідь.

Для якісного результату виконання роботи слід звернути увагу на:

- знання історико-культурного контексту вірменської музики;
- здатність бачити спадкоємність між поколіннями композиторів;
- розуміння стильових рис і новаторських підходів;
- уміння аналізувати форму, мелодику, лад, ритміку, оркестровку;
- самостійність мислення, логічність висновків, творча подача матеріалу.

8.7 Експериментальна музика як форма діалогу мистецтва і науки

Мета – ознайомити здобувачів із концепцією експериментальної музики як синтезу художнього й наукового мислення; розкрити специфіку творчого методу композиторів, що працюють у сфері «нової складності», музичного мінімалізму, технологічного експерименту й екологічної естетики; дослідити, як сучасна академічна музика вступає в діалог із математикою, акустикою, філософією, екологією та технологіями.

Основні орієнтири самостійного опрацювання

- усвідомити, що експериментальна музика – це не лише пошук нових звучань, а й форма міждисциплінарного мислення (музика + наука, музика + технологія, музика + філософія);

- ознайомитися з ідеєю «нової складності» в сучасній музиці: раціоналізм, математична логіка, багаторівнева поліфонія (Б. Ферніхоу);

- зрозуміти, як В. Рім веде діалог із класичною традицією, трансформуючи її засоби у новому експресивному контексті;

- усвідомити екологічно-філософське звучання сучасної музики на прикладі Т. Дуна, який поєднує інструментальні інновації з етнічною традицією;

- проаналізувати, як Дж. Адамс інтегрує мінімалістичну техніку, ритмічні структури та театральність у нову музичну драматургію;

- визначати спільне та відмінне в інтенції, техніках та звучанні експериментальної музики кінця ХХ – початку ХХІ століття.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Теоретично-аналітичне завдання

Підготуйте коротке есе або повідомлення (1–1,5 сторінки) на одну з тем:

- «“Нова складність” у творах Брайана Ферніхоу: Transit / Epicycles»
- «Вольфганг Рім: сучасна емоційність і класична спадщина (на прикладі Третього квартету “Із глибини душі”)»
- «Екологічне мислення в музиці Тан Дуна: “Сльози природи” як протест і медитація»
- «Джон Адамс: мінімалізм, рух і іронія у “Short ride in a fast machine” та “Танцях председателя”»

Порада: включіть нотні фрагменти, графіки, аудіоаналіз, якщо можливо.

2. Практичне завдання

Створіть порівняльну таблицю або ментальну карту на тему: «Експериментальна музика як діалог із наукою, природою, традицією», у якій позначте:

- Композитор / Твір
- Сфера взаємодії (наука, традиція, технологія, екологія)
- Композиційна техніка (алеаторика, мікрополіфонія, мінімалізм, тощо)
- Образно-філософський рівень
- Інструментальні/звукові інновації

3. Аналітичне завдання

Прослухайте фрагменти творів і виконайте аналітичні завдання:

- Бр. Ферніхоу «Transit» – проаналізуйте ритмічну багат шаровість, мікротемпоральні зміни, логіку складних фактур; визначте «науковість» як принцип мислення.

- Б. Ферніхоу «Epicycles» – дослідіть математичну концепцію циклічності в структурі твору.

- В. Рім квартет № 3 «Із глибини душі» – визначте, як композитор трансформує форму квартету й традиційні техніки виразності у постмодерному ключі.

- Т. Дун «Сльози природи» – охарактеризуйте взаємодію ударних інструментів і оркестру, екологічну символіку, культурні алюзії (Китай, Захід).

- Дж. Адамс «Коротка поїздка у швидкому авто» – дослідіть ритмічну моторність, ефект синестезії, метафору сучасного темпу життя.

• Дж. Адамс «Танці председателя» – охарактеризуйте театральність, іронію, стильовий колаж (джаз, вальс, мінімалізм).

4.Творчий проєкт (за бажанням):

Створіть презентацію на тему: «Експериментальна музика: межі мистецтва, науки і людського досвіду», де: коротко представте кожного з композиторів і контекст творів; позначте, з якою сферою (наука, філософія, технологія, екологія, традиція) взаємодіє їхня музика; додайте аудіофрагменти з коротким аналізом або візуалізацію партитур; сформулюйте висновок: чи є експериментальна музика продовженням традиції, чи новою формою мислення?

Форма звітності

- письмове есе або аналітична таблиця;
- слухацький звіт з коментарем (на основі фрагментів творів);
- презентація або усна доповідь.

Для якісного результату виконання роботи слід звернути увагу на:

- знання теоретичних основ експериментальної музики та творчості композиторів;
- здатність виявити зв'язки між музикою й іншими сферами знання (наука, технології, традиція);
- глибина аналітичного слухання, розуміння композиційної техніки;
- вміння мислити міждисциплінарно, самостійність і аргументованість висновків;
- оформлення матеріалу, логіка викладу, творче мислення.

4. Методи та критерії оцінювання

Методи оцінювання запланованих програмних результатів навчання: тестування (підсумковий контроль), академічні есе, виступи.

Для оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів застосовуються різні форми поточного та підсумкового контролю.

Поточний контроль (поурочний чи тематичний) проводиться під час аудиторних занять у процесі вивчення програмних тем. Його мета – визначити ступінь розуміння та початкового засвоєння студентами окремих елементів змісту, встановити зв'язки між ними, а також із матеріалом, опрацьованим раніше. Він охоплює окремі теми та розділи програми й має чітко визначений календарний графік виконання.

Поточний контроль може здійснюватися як в усній, так і в письмовій формі з використанням таких методів:

- опитування (фронтальне, індивідуальне, комбіноване, тестування);
- музичні вікторини;
- творчі завдання: підготовка й захист есе, доповідей, виконання творчо-аналітичних робіт, презентацій, а також відтворення основних музичних тем.

Тематична оцінка формується на основі двох складових:

- **теоретичної частини** (усна відповідь, письмове чи творче завдання);
- **практичної частини** (музична вікторина, музична гра, спів уривків із творів, розпізнавання фрагментів нотного тексту за внутрішнім слухом).

Музична вікторина полягає у впізнаванні та точному визначенні музичних фрагментів у записі. Відповідь повинна містити дані про автора, повну назву твору, його жанр, частину, розділ або дію, а також конкретну музичну тему чи номер.

Тематична оцінка враховує всі поурочні досягнення, отримані протягом опрацювання теми.

Семестрова оцінка визначається як середнє арифметичне всіх тематичних досягнень за семестр.

Підсумковий контроль проводиться у вигляді екзамену.

Опитування може бути усним або письмовим і відбувається на останньому занятті. Він складається з теоретичної відповіді та практичного завдання (музичної вікторини) за матеріалом усього семестру. На результат також впливають відвідуваність і загальна успішність. Студенти з високими показниками можуть отримати залік автоматично.

Самооцінювання є важливим компонентом освітнього процесу, що сприяє формуванню відповідальності, рефлексії та усвідомленого ставлення до навчання. Воно допомагає здобувачам відстежувати власний прогрес, визначати сильні та слабкі сторони, розвивати навички критичного мислення. У процесі навчання передбачається використання студентами чек-листів, критеріїв оцінювання та рубрик для аналізу власних результатів; ведення індивідуальних щоденників спостережень чи портфоліо; рефлексивні вправи наприкінці заняття ("Що я дізнався?", "Що вдалося найкраще?", "Над чим потрібно ще попрацювати?"); групові та індивідуальні обговорення результатів з метою самокорекції.

Критерії оцінювання результатів навчання здобувачів фахової передвищої освіти визначаються Положенням про систему оцінювання якості навчальних досягнень здобувачів освіти в Дніпровській академії музики.

Критерії оцінювання знань і компетентностей з навчальної дисципліни:

Оцінка «А» («відмінно»)

Здобувач освіти виявляє глибокі й усвідомлені знання з історії музики, вільно оперує історичними, бібліографічними та музичними матеріалами. Має сформовані навички аналізу стилів, напрямів, творчості композиторів у широкому культурному та історичному контексті. Виконує всі завдання без помилок, демонструє високий рівень художнього мислення, глибоке розуміння закономірностей розвитку музичного мистецтва, вільно користується музично-історичною термінологією у власних висновках та узагальненнях.

Оцінка «В» («дуже добре»)

Здобувач освіти має ґрунтовні знання з історії музики, виявляє вміння аналізувати музичні явища, твори та стилі, робити порівняльні

характеристики. Виконує завдання з окремими неточностями або незначними помилками, які здатний виправити самостійно. Виявляє володіння історико-музичним матеріалом, здатність застосовувати теоретичні знання на практиці, демонструє сформовані навички творчого мислення та вміння пов'язувати музичні явища з історичними і культурними процесами.

Оцінка «С» («добре»)

Здобувач освіти володіє основними знаннями з історії музики, засвоїв програмний матеріал і значну кількість рекомендованої літератури. Виконує завдання з окремими неточностями, допускає несуттєві помилки у використанні спеціальної термінології та в аналізі музично-історичних явищ. Продемонстровані знання дозволяють виконати аналіз творів і стилів, однак інтерпретація потребує уточнень і корекції.

Оцінка «D» («задовільно»)

Здобувач освіти має загальне уявлення про історію музики, але знання є фрагментарними й недостатньо системними. Засвоїв лише частину програмного матеріалу, допускає значні неточності при використанні термінології, не завжди здатен провести цілісний аналіз музичного твору чи визначити стильові особливості композитора. Виконує завдання з помилками, демонструє обмежені вміння інтерпретації музичних явищ.

Оцінка «E» («достатньо»)

Здобувач освіти опанував близько половини навчального матеріалу, демонструє поверхневі знання з історії музики. Має недостатній словниковий запас, користується музично-історичною термінологією з помилками, виконує завдання частково або з великою кількістю неточностей. Аналіз музичних творів можливий лише на елементарному рівні, без глибокого розуміння стилістики чи історичного контексту.

Оцінка «FX» («незадовільно з можливістю повторного складання»)

Здобувач освіти засвоїв матеріал у дуже обмеженому обсязі, не виявляє цілісного розуміння історико-музичних процесів. Виконує завдання з грубими помилками або взагалі не може їх виконати. Знання музичної термінології мінімальні, аналітичні навички майже відсутні, відповіді носять репродуктивний характер.

Оцінка «F» («недостатньо з обов'язковим повторним вивченням дисципліни»)

Здобувач освіти не засвоїв навчальний матеріал з історії музики, не володіє базовими поняттями й термінами, не здатний виконати навіть найпростіші завдання. Відсутні навички аналізу музичних творів і розуміння культурно-історичного контексту. Виявляє низький рівень мислення, не може сформулювати власну позицію та продемонструвати інтерес до предмету.

Критерії оцінювання результатів навчання здобувачів освіти за курс повної загальної (профільної) середньої освіти визначаються згідно з Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392).

Рівень досягнень	Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти I-II курсів
I. Початковий	1	Здобувач фахової передвищої освіти розрізняє об'єкти вивчення, але не володіє знаннями щодо значної частини програмного матеріалу, припускається суттєвих помилок (більше 70%) у письмових та усних формах роботи, неспроможний виконати практичну роботу (навіть завдання елементарного рівня), зовсім не виконує творчих, аналітичних та слухових завдань.
	2	Здобувач фахової передвищої освіти відтворює незначну частину навчального матеріалу, має не чіткі уявлення про об'єкт вивчення. Не володіє знаннями щодо значної частини програмного матеріалу, за допомогою викладача виконує елементарні завдання (тести, музична вікторина тощо), припускається 10 та більше помилок у письмових та усних формах роботи, з великими труднощами виконує практичну роботу (або не виконує), має складнощі з виконанням творчих завдань (або зовсім їх не виконує).
	3	Здобувач фахової передвищої освіти відтворює частину навчального матеріалу, не володіє знаннями щодо значної частини програмного матеріалу, за допомогою викладача виконує елементарні завдання (тести, музична вікторина, складання хронологічної таблиці тощо), припускається не більше 9 помилок у письмових та усних формах роботи, з великими труднощами виконує практичну роботу (або не виконує), має складнощі з виконанням творчих завдань (або зовсім їх не виконує).
II. Середній	4	Здобувач фахової передвищої освіти з допомогою викладача відтворює основний навчальний матеріал за темами курсу «Історія музики». Вміє застосовувати знання при виконанні завдань за зразком (аналіз творів, характеристика певного періоду в історії музики тощо), припускається суттєвих помилок у формулюваннях, має складнощі при виконанні практичних завдань; допускає не більше 8 помилок у музичних вікторинах, тестах, аналітичних вправах, теоретичних завданнях, має складнощі при виконанні творчих завдань.
	5	Здобувач фахової передвищої освіти виявляє знання й розуміння основних положень навчального матеріалу, вміє застосовувати знання при виконанні завдань за зразком, припускається помилок або неточностей у формулюваннях (твір, жанр, форма тощо), має складнощі при виконанні практичних завдань; допускає не більше 7 помилок або неточностей у музичних вікторинах, тестах, аналітичних вправах, теоретичних завданнях; формально виконує творчі завдання.
	6	Здобувач фахової передвищої освіти виявляє знання й розуміння основних положень навчального матеріалу, вміє застосовувати знання при виконанні завдань за зразком, припускається помилок або неточностей у формулюваннях (стиль, твір, жанр, форма тощо), має складнощі при виконанні практичних завдань; припускається не більше 6 помилок або неточностей у музичних вікторинах, тестах, аналітичних вправах, теоретичних завданнях; формально виконує творчі завдання.
III. Достатній	7	Знання здобувача фахової передвищої освіти є достатніми, він застосовує вивчений програмний матеріал у стандартних ситуаціях, припускається декількох помилок у відповідях на теоретичні питання, може правильно використовувати ключові поняття й володіє навичками при виконанні практичних завдань; припускається не більше 5 помилок або неточностей

		у музичних вікторинах, тестах, аналітичних вправах, теоретичних завданнях; логічно виконує творчі завдання.
	8	Знання здобувача фахової передвищої освіти є достатніми, він застосовує вивчений програмний матеріал у стандартних ситуаціях, не допускає суттєвих помилок у відповідях на теоретичні питання, може правильно використовувати ключові поняття й володіє навичками при виконанні практичних завдань; припускається не більше 4 помилок або неточностей у музичних вікторинах, тестах, аналітичних вправах, теоретичних завданнях; логічно виконує творчі завдання.
	9	Здобувач фахової передвищої освіти добре володіє вивченим матеріалом, застосовує знання в стандартних ситуаціях, уміє аналізувати й систематизувати інформацію, використовує загальновідомі докази, глибоко й впевнено засвоїв весь матеріал, демонструє високий рівень володіння теоретичними знаннями, правильно його відтворює. Здобувач не припускається суттєвих помилок у відповідях на теоретичні питання, може правильно використовувати теоретичні положення й володіє навичками при виконанні практичних завдань; припускається не більше 3 незначних помилок або неточностей у музичних вікторинах, тестах, аналітичних вправах, теоретичних завданнях; логічно та переконливо виконує творчі завдання.
IV. Високий	10	Здобувач фахової передвищої освіти глибоко й впевнено засвоїв весь матеріал, демонструє високий рівень володіння теоретичними знаннями, правильно його відтворює, має знання в обсязі та в межах вимог освітньо-професійної програми. Може пов'язати теоретичні та практичні сторони дисципліни, показує знання матеріалу з питання, обґрунтовує наукові поняття, вільно володіє навичками виконання практичних завдань, виявляє вміння самостійно узагальнювати матеріал, може припуститися 2 помилок в музичних вікторинах (в тому числі стильових), тестових завданнях, аналітичних вправах; майже досконало виконує письмові та усні теоретичні завдання, може припуститися двох помилок; логічно та переконливо виконує творчі завдання.
	11	Здобувач фахової передвищої освіти глибоко й впевнено засвоїв весь матеріал, демонструє високий рівень володіння теоретичними знаннями, правильно його відтворює, має знання в обсязі та в межах вимог освітньо-професійної програми. Може пов'язати теоретичні та практичні сторони дисципліни, показує знання матеріалу з питання, обґрунтовує наукові поняття, вільно володіє навичками виконання практичних завдань, виявляє вміння самостійно узагальнювати матеріал, може припуститися 1 помилки в музичних вікторинах (в тому числі стильових), тестових завданнях, аналітичних вправах; майже досконало виконує письмові та усні теоретичні завдання, може припуститися 1 помилки; логічно, переконливо та креативно виконує творчі завдання.
	12	Здобувач фахової передвищої освіти глибоко й впевнено засвоїв весь матеріал, демонструє високий рівень володіння теоретичними знаннями, правильно його відтворює, має знання в обсязі та в межах вимог освітньо-професійної програми, усвідомлено використовує їх у стандартних та нестандартних ситуаціях. Може пов'язати теоретичні та практичні сторони дисципліни, показує знання матеріалу з питання, обґрунтовує наукові поняття, вільно володіє навичками виконання практичних завдань, виявляє вміння самостійно узагальнювати матеріал, не припускається помилок в музичних вікторинах (в тому числі стильових), тестових завданнях, аналітичних вправах; досконало виконує письмові та усні теоретичні завдання; логічно, переконливо та креативно виконує творчі завдання будь-якої складності.

5. Рекомендована література

Основна

1. Вишеславський Гліб. Contemporary art України — від андеграунду до мейнстріму / Г. А. Вишеславський; Ін-т проблем сучас. мистец. НАМ України. — Київ: ПСМ НАМ України, 2020.
2. Жаркова В. Десять поглядів на історію західноєвропейської музики. Таємниці та бажання Homo Musicus: монографія: в 2 т. Друга редакція. Т. 1. Київ: 2022. 350 с.
3. Жаркова В. Історія західної музики : Homo Musicus від античності до бароко : навч. посібник. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2023. 548 с.
4. Культура і мистецтво Чернігово-Сіверщини: міста, події, постаті / Колективна монографія. Ред-упор. Кузик В.В., Кавунник О.А. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2021
5. Корчова О. Музичний модернізм як terra cognita : монографія. Київ : Музична Україна. 2020. 469 с.
6. Терещенко А. К. Українська кантата і ораторія: монографія. Київ-Дніпро: Ліра, 2021.
7. Україна і світ: музичний полілог. Колективна монографія / Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України. Київ, 2021.
8. Українська музична культура 1930-1941 років у європейському контексті: нові погляди, матеріали: колективна монографія. / [відп. ред. О. М. Немкович]; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України. Київ, 2021.

Додаткова

1. Bonds. M.E. A history of music in Western culture – 4th ed. Boston: Pearson Education, Inc, 2013. 689 p.
2. Taruskin Richard. Oxford History of Western Music: 5-vol. set. I vol.: Music from the Earliest Notations to the Sixteenth Century. Oxford University Press, 2010. 865 p.
3. Абрамович С., Чікарькова М. Світова та українська культура: навчальний посібник. Львів: Світ, 2004.
4. Бодак Я. Історія західноєвропейської музики від найдавніших часів до XVII століття: навчальний посібник. Дрогобич: Коло, 2017.
5. Гнатів Т. Ф. Музична культура Франції рубежу XIX—XX століть / Навчальний посібник для музичних вузів. К.: Музична Україна, 1993.
6. Гукова В.В. Світова музична література. Перший рік навчання. К.: Мелосвіт, 2006
7. Гукова В.В. Світова музична література: музика і музична мова: перший рік навчання: навчальний посібник для спеціалізов. мистец. навч. закл. К.: Мелосвіт, 2006.

8. Даньшина (Артем'єва) В.Б. Французький музичний театр від бароко до класицизму (на матеріалі творчості Жана-Батіста Люлі та Жана-Філіпа Рамо): Автореферат. Музичне мистецтво Одеса: Одеська нац. музична академія ім. А.В. Нежданової, 2010.
9. Дідич Г.С. Історія західноєвропейської музики. Ч.І. Кіровоград, 2005.
10. Епохи історії музики в окремих викладах: В 2 ч. / Пер. з нім. та ред.-упор. Ю.Є. Семенов. Ч.2. Бароко, Класика, Романтика, Нова музика. Одеса : Будівельник, 2004.
11. Зав'ялова О. Історія західноєвропейської музики: навчальний посібник. Суми: Сумський державний педагогічний університет ім. А. Макаренка, 2003.
12. Іванова І., Мізітова А., Некрасова Н. Класична музична література XVII-першої половини XIX ст.: навчальний посібник. К., 2003
13. Історія українського театру. У 3 томах / НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського; ред.: Г. Скрипник (голова) та ін. Київ, 2017. Т. 1: Від витоків до XX століття / Редкол. тому: І. Юджін (відп. ред.). 2017.
14. Історія української музики: У 7 т. / НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського, ред. Г. Скрипник (голова) та ін. К., 2016. Т. 1. Кн. 1: Від найдавніших часів до XVIII століття.
15. Каплієнко–Ілюк Ю.В. Історія світової музики: навчальний посібник. Чернівці : Місто, 2015.
16. Українська музична культура: глобалізаційні виклики та національні реалії: колективна монографія / НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2019
17. Українська музична література у трьох частинах. - ч. I. Тернопіль, СМП “Астон”, 2000. - ч. II (книга перша), Тернопіль, СМП “Астон”, 2022.
18. Фількевич Г.М. Всесвітня історія музики: навчальний посібник. К. : Стило, 2006.
19. Чернова І.В. Історія зарубіжної музики: Американські композитори XX століття: навчальний посібник. Львів. 2010.
20. Кашкадамова Н. Історія фортепіанного мистецтва XIX сторіччя: підручник. Тернопіль: АСТОН, 2006.
21. Павлишин С. Музика двадцятого століття: навчальний посібник. Львів: Бак, 2005.
22. Семенов. Ч.1. Арс-антика, Арс-нова, Гуманізм. Ренесанс. Одеса: Будівельник, 2003.
23. Корній Л. П. Джерелознавство історії української музичної культури: монографія / Лідія Корній. Київ: ІМФЕ ім. М.Т. Рильського НАН України; Ніжин: Лисенко М.М., 2019.
24. Корній Л. П. Історія української музичної культури від давнини до початку XX століття/Лідія Пилипівна Корній. - К.: Муз. Україна, 2018.
25. Костюк Н. Українська богослужбова музична культура 1801-1916 років (науково-дидактичний, ужитково-співочий, концертно-виконавський і композиторський аспекти): монографія / Наталія Костюк. Київ, 2018

- 26.Летичевська О. М. Хорове виконавство в оперній виставі: творчість Л. М. Венедиктова: монографія / Оксана Миколаївна Летичевська; [голов. ред. Г. Скрипник]; НАН України, ІМФЕ. Київ, 2018.
- 27.Лятошинський Борис. Романси 1920-х /авт.-упоряд. І. Б. Савчук; Ін-т проблем сучас. мистец. НАМ України. — Вид. 2-е, перероб. і виправ. — К.; Ніжин: ПП Лисенко М. М., 2015.
- 28.Максим Рильський у спогадах, працях та портретах (до 125-річчя від дня народження). Альбом / НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ: Видавництво ІМФЕ, 2019.
- 29.Медриш І. Світова музична література: підручник. Вип. 2. Чернівці: Місто, 2019.
- 30.Медриш І. Світова музична література: підручник. Вип.1. Чернівці: Місто, 2018.
- 31.Жаркова В. Б. Голос Першої світової війни в музиці Моріса Равеля / В. Б. Жаркова. Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. 2014. № 4. С. 90-98.
- 32.Жаркова В. Метафізика історії музики в науковому просторі: виклики часу // Науковий вісник НМАУ ім. П. І.Чайковського : зб. статей. К. : НМАУ ім.. П.І.Чайковського, 2021. Вип. 132. С.35-52.
- 33.Іванова І. Л. Історія опери: Західна Європа XVII – XVIII століття. Навчальний посібник / І. Л. Іванова, Г. В. Куколь, М. Р. Черкашина. К. : Заповіт, 1998. 384 с.
- 34.Музика та культура абсурду ХХ століття : зб. матеріалів міжвуз. Наук. конф., 25–27 вересня 1996 р. / Сумськ. держ. пед. ін.-т ім. А. Макаренка ; [упоряд. І. С. Драч]. Суми : Сумськ. держ. пед. ін.- т ім. А. Макаренка, 1997. 154 с.
- 35.Музика ХХ століття : погляд із ХХІ : зб. наук. пр., присвяч. ювілею Тамари Гнатів. Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Вип. 44. Київ : НМАУ, 2006. 219 с.
- 36.Ницше Ф. Казус Вагнер / Ф.Ницше. Макаренко Г.Г. Музика і філософія: Шопенгауер, Вагнер, Ніцше. К.: Факт, 2004. С.130–149.
- 37.Проблеми історії музики: від бароко до сьогодення : до ювілею Марини Романівни Черкашиної-Губаренко [ред.-упоряд. І. Є. Копоть ; упоряд. І. С. Драч]. Житомир : Волинь, 1998. 78 с.
- 38.Сердюк О. «Король Рогер» К. Шимановського в лабіринтах шукань музичного театру рубежу ХХ-ХХІ століть. Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти: зб. наук. ст. Вип. 38 / Харк. нац. ун-т мистецтв імені І. П. Котляревського. Харків : Видавництво «С. А. М.», 2013. С. 89–100.
- 39.Чекан Ю. До питання визначення предмету історії музики // Матеріали міжнародної наукової конференції «Музично-історичні концепції у минулому і сучасності». Львів : Сполом, 1997. С. 17 – 23.
- 40.Черкашина М. Опера ХХ століття. Нариси. К., 1981. 208с.

41. Юхимик Ю.В. До питання становлення естетичної думки про суть музики (стародавній схід, античність, середньовіччя, відродження) / Ю.В. Юхимик // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури: Випуск VII: Зб.наук.праць: У 2-х частинах. Частина I . К., 2001. С.213-222. Дідич Г.С. Історія західноєвропейської музики. Ч.І. Кіровоград, 2005. 226 с.

14. Інформаційні ресурси

1. «Історії по нотах». <https://www.youtube.com/@Muziumblog>
2. «Відомі композитори»
<https://www.youtube.com/watch?v=UXDOrLVZUJA>
3. «Опера на всі часи»
<https://www.youtube.com/watch?v=9IOALh-AOjU&list=PLvSCabUiVK4ft6>
4. «Слідами великих композиторів»
<https://www.youtube.com/watch?v=uuEv-3ekfZU>
5. «Скарбничка теоретика»
<https://www.youtube.com/@Maria-Babenko/featured>
6. Галина Венничук. https://www.youtube.com/@Galyna_Vennychuk
7. Тетяна Руда. Авторський канал. <https://www.youtube.com/@tanyaruda>
8. Олена Кашкаха. Авторський канал.
<https://www.youtube.com/@user-ew4jo7xl7w>
9. Нотний архів Бориса Тараканова. <http://notes.tarakanov.net>
10. Освітній проект «На урок» <https://naurok.com.ua/>
11. Svetlana Khassen. <https://www.youtube.com/@YOURPIANO>
12. Тетяна Нагурська. Авторський канал.
<https://www.youtube.com/@user-kn2nk1ms1u>
13. Всеукраїнська школа онлайн
<https://www.youtube.com/@user-cu2je9cb2x>
14. Музична література.
<https://www.youtube.com/channel/UCoEE-5F8WAA-7YaGKODg9wA>
15. Сайт музичних творів. <https://drivemusic.club/>
16. Сайт музичних творів. <https://z3.fm/>

9.2. Інформаційні ресурси з навчальної дисципліни “Історія української музики”

1. Портал: Українська музика/Музичні сайти України
2. <https://luliq.com> - новинки сучасної української музики, підібрані найсвіжіші композиції, відеокліпи та альбоми вітчизняних музикантів будь-якого жанру із рецензією на музичні твори
3. <http://www.uaestrada.org/> - Сайт про українську естраду 50-х - 90-х років: величезна кількість записів для прослуховування і скачування, інтернет-радіо, фотоальбоми, відео, статті, дискографія

4. <http://www.pisni.org.ua/songlist/> – Сайт з текстами українських пісень, а також мінусовки, ноти, акорди, дещо з аудіозаписів
5. <http://www.plastinki.in.ua/> - Music Ocean – Сайт з платівками ансамблів і гуртів СРСР та української діаспори
6. <http://toloka.to/> - toloka.hurtom.com – Український торрент-трекер, на якому викладена велика кількість альбомів наших виконавців
7. <http://www.ukrmusic.org/> -ukrmusic.org – Портал української музики та звукозапису: каталог платівок з вітчизняною музикою та інформація про гурти/співаків
8. ournotes.in.ua – Сайт з нотами українських композиторів
9. nashe.com.ua – Сайт з текстами українських пісень
10. minus.lviv.ua – Сайт з мінусовками українських пісень
11. kampf.org.ua – Сайт “Темна Січ” з величезною кількістю альбомів української музики
12. proridne.com – Слова, ноти і відео українських народних пісень
13. sssrviapesni.info – Сайт про радянські вокально-інструментальні ансамблі, є багато українських, можна скачувати аудіозаписи і дещо з відео
14. share.net.ua – Форум, на якому викладено багато альбомів з українською музикою
15. files.ukraine.ck.ua – Величезний сервер з українською музикою